

विपद् उत्थानशील कार्यढाँचा

मस्युडिदी गाँउपालिका

लमजुड, गण्डकी प्रदेश

नेपाल

जेठ, २०८०

दस्तावेज : स्थानीय विपद् उत्थानशील कार्यढाँचा

प्रकाशक : मस्युडिदी गाँउपालिका, लमजुड

सर्वाधिकार : मस्युडिदी गाँउपालिका, लमजुड

तयार गरेको वर्ष : २०८०

प्रकाशन मिति : जेठ, २०८०

समन्वय : स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति

स्थानीय साभेदार संस्था : ग्रामिण सामुदायिक विकास केन्द्र, लमजुड

आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग : क्याथोलिक रिलिफ सर्भिसेस, नेपाल (CRS, Nepal)

Contents

१. परिचय.....	8
१.१ भौगोलिक जानकारी.....	8
१.२ आर्थिक सामाजिक रूपरेखा.....	10
१.२.१ जनसंख्या	10
१.२.२ पेशा.....	10
१.२.३ शिक्षा.....	10
१.२.४ बैंकिंग तथा वित्तीय अवस्था	12
१.२.५ पानी, सरसफाई तथा स्वच्छता.....	12
१.२.६ वातावरण र भु-उपयोग	12
१.३. भौतिक पुवाधार तथा सेवाहरु.....	15
१.३.१. स्वास्थ्य.....	15
१.३.२. पिउने पानी.....	15
१.३.३. सिंचाई	15
१.३.४. विद्युतिकरण, इन्धन खपत तथा ऊर्जा	15
१.३.५. यातायात सुविधा.....	16
१.३.६. पुलहरु.....	16
१.३.७. आवास र भवन	16
१.३.८. सूचना तथा संचार	16
२. प्रकोप, संकटासन्नता, जोखिम विश्लेषण तथा श्रेणीकरण.....	17
२.१ जोखिम मुल्यांकन.....	17
३. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन अवस्था अध्ययन/विश्लेषण.....	20
३.१ विद्यमान क्षमता र स्थानीय श्रोतहरु	20
३.२ आपतकालिन तयारी तथा प्रतिक्रिया क्षमता.....	20
३.३ उपलब्ध श्रोतसाधन र क्षमता विचको अन्तर.....	20
३.४ नीति, योजना तथा कार्यक्रमहरु.....	22
४. उत्थानशील प्रारूप/ढाँचा	23
४.१ प्राथमिकता क्षेत्र १: विपद् जोखिम बारे बुझाई.....	25
४.१.१ प्राथमिकता कार्य १: प्रकोप बमोजिम जोखिम आंकलन	25
४.१.२ प्राथमिकता कार्य २: बहु-प्रकोप जोखिम आंकलनको लागि अन्तर निकाय समन्वय	34
४.१.३ प्राथमिकता कार्य ३: प्रभावकारी विपद् व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको विकास तथा सूचना प्रवाह	34

४.१.४ प्राथमिकता कार्य ४: विपद् जोखिम वारेको बुझाईका लागि क्षमता अभिवृद्धि	35
४.२ प्राथमिकता क्षेत्र २: संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा विपद् जोखिम शासकीय पद्धति सुदृढीकरण	36
४.२.१ प्राथमिकता कार्य ५: संस्थागत संरचनाहरुको स्थापना एवं प्रणाली सुदृढीकरण	36
४.२.२ प्राथमिकता कार्य ६: कानूनी तथा नियामक संरचना निर्माण	37
४.२.३ प्राथमिकता कार्य ७: विपद् जोखिम शुसासनका लागि क्षमता अभिवृद्धि, सहकार्य र साभेदारी.....	42
४.२.४ प्राथमिकता कार्य ८: विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा समावेशीताको सुनिश्चितता	44
४.३ प्राथमिकता क्षेत्र ३: विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि उत्थानशीलता वृद्धि गर्न बृहत्तर जोखिम जानकारीमा आधारित निजी तथा सार्वजनिक लगानी प्रवर्द्धन	45
४.३.१ प्राथमिकता कार्य ९: उत्थानशीलता बृद्धिका लागि लगानी प्रवर्द्धन.....	45
४.३.२ प्राथमिकता कार्य १०: विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा सार्वजनिक लगानी वृद्धि	49
४.३.३ प्राथमिकता कार्य ११ : विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा निजी लगानी वृद्धि.....	49
४.३.४ प्राथमिकता कार्य १२: जोखिम हिस्सेदारी, बिमा तथा सामाजिक सुरक्षा मार्फत विपद् उत्थानशीलता वृद्धि	50
४.४ प्राथमिकता क्षेत्र ४: प्रभावकारी विपद् प्रतिकार्य र पुर्नलाभ, पुनःस्थापना तथा पुनः निर्माणमा “अभ्र राम्रो र बलियो निर्माण” का लागि विपद् पुर्व तयारीको सुदृढीकरण	51
४.४.१ प्राथमिकता कार्य १३: प्रभावकारी विपद् प्रतिकार्यका लागि विपद् पुर्वतयारीको सुदृढीकरण.....	51
४.४.२ प्राथमिकता कार्य १४: विपद् पुर्वतयारीको लागि बहु- प्रकोप पुर्व सूचना प्रणालीको विकास	52
४.४.३ प्राथमिकता कार्य १५: समुदायमा आधारित विपद् जोखिम न्यूनीकरण प्रवर्द्धन	54
४.४.४ प्राथमिकता कार्य १६: विपद् पुर्वतयारीका लागि सञ्चार तथा प्रसारण प्रणाली सुदृढीकरण	56
४.४.५ प्राथमिकता कार्य १७: खोज तथा उद्धारको क्षमता अभिवृद्धि	58
४.४.६ प्राथमिकता कार्य १८: पुर्नलाभ, पुनःस्थापना र पुनर्निर्माणमा “अभ्र राम्रो र बलियो निर्माण” अवधारणा प्रवर्द्धन	61
५. प्रकोप अनुसार तत्काल प्राथमिकता कार्यहरू.....	64
६. कार्यान्वयन ढाँचा	87
६.१ गाँउपालिका विपद् उत्थानशील ढाँचा कार्यान्वयन रणनीति.....	87
६.१.१ संस्थागत सुदृढीकरण	87
६.१.२ कार्यान्वयनका लागी क्षमता निर्माण.....	87
६.१.३ वित्तिय व्यवस्थापन	87
६.२ बजेटको स्पेतको पहिचान.....	88
६.३ कार्यान्वयन, अनुगमन, मूल्याङ्कन र सिकाइ	88
६.४ उत्थानशीलताको लागी लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरणको मुलप्रवाहीकरण	89
६.५ पर्यावरण र सामाजिक सुरक्षा	90
६.६ जलवायु परिवर्तन अनुकुलन	90
६.७ कार्यढाँचा संशोधन	90
अनुसुचिहरु	91
अनुसुचि १ - स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको विवरण	91

अनुसुचि २ - स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार	92
अनुसुचि ३ - वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिको काम कर्तव्य तथा अधिकार	94
अनुसुची ४ - प्रकोप र वारीगाँउको बस्ती - घटना अध्ययन	95
सन्दर्भ सामग्रीहरु:.....	96

प्रतिवेदनमा प्रयोग भएका संक्षिप्त शब्दहरू तथा पूर्णरूप

कि.मि	किलोमिटर
गा.पा.	गाँउपालिका
मा.वि.	माध्यमिक विद्यालय
आ.वि.	आधारभूत विद्यालय
प्रा.वि.	प्राथमिक विद्यालय
RCC	Reinforced Concrete Cement
GIS	Geographic Information System
MRDF	Municipal Disaster Resilience Framework
SFDRR	Sendai Framework for Disaster Risk Reduction
DRRM	Disaster Risk Reduction and Management
MoFAGA	Ministry of Federal Affairs and General Administration
गै.स.स	गैर-सरकारी संस्था
सा.व.उ.स	सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति
SGBV	Sexual and Gender Based Violence
NAPA	Nepal National Adaptation Programme of Action
LAPA	Local Adaptation Plans for Action
LDCRP	Local Disaster and Climate Resilience Plan

प्रतिवेदनमा प्रयोग भएका तालिकाहरूको विवरण

तालिका १	मस्र्याडदी गाँउपालिकाको भिरालोनाको आधारमा क्षेत्रफल
तालिका २	पेशा अनुसार जनसंख्याको विवरण
तालिका ३	गाँउपालिकामा रहेका शैक्षिक संस्थाहरूको सुची
तालिका ४	बैंकिंग तथा वित्तिय संस्थाहरूको विवरण
तालिका ५	गाँउपालिकाको भु-उपयोग विवरण
तालिका ६	गाँउपालिकाको विगत १० वर्षको भु-उपयोग स्थितिको तुलनात्मक विवरण
तालिका ७	गाँउपालिकामा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरूको विवरण
तालिका ८	गाँउपालिकामा रहेका सिंचाई आयोजनाहरूको सुची
तालिका ९	छत/छानाको आधारमा विभाजित आवासीय घरहरूको विवरण
तालिका १०	गाँउपालिकामा पहिचान भएका प्रकोपहरूको प्राथमिकता सुची
तालिका ११	गाँउपालिकामा विगत १० वर्षमा भएका विपद्जन्य घटनाहरूको विवरण
तालिका १२	सम्मुखता, संवेदनशीलता, अनुकुलन क्षमता तथा संकटासन्नता सुंचाक
तालिका १३	गाँउपालिकाको आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्रमा रहेका सामाग्रीहरूको सुची
तालिका १४	मस्र्याडदी गाँउपालिकाको क्षमता र दुरी/खाडलहरू
तालिका १५	प्राथमिकता कार्य तथा प्राथमिकता क्षेत्रहरूको सुची
तालिका १६	आन्तरिक तथा बाह्य स्रोतको व्यवस्थापनका लागी आवश्यक क्रियाकलापहरू

प्रतिवेदनमा प्रयोग भएका चित्रहरूको विवरण

चित्र १	मस्र्याडदी गाँउपालिकाको नक्सा
चित्र २	मस्र्याडदी गाँउपालिकाको स्रोत नक्सा
चित्र ३	मस्र्याडदी गाँउपालिकाको १० वर्षे अन्तरालको भु-उपयोग नक्सा
चित्र ४	मस्र्याडदी गाँउपालिकाको जलवायु संकटासन्नता र जोखिम
चित्र ५	मस्र्याडदी गाँउपालिकाको बहु-प्रकोप जोखिम नक्सा

१. परिचय

वि.सं २०७३ सालमा संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले ७ सय ५३ स्थानीय तह घोषणा गर्दा साविकका घनपोखरा, खुदी, ताघ्रिड, घेर्मु, बाहुनडाँडा, भुलभुले र सिम्पानी गरी सात वटा गाउँ विकास समितिहरूलाई समेटेर मर्स्याङ्दी गाउँपालिका बनाइएको हो। नेपालको संघीय शासन प्रणाली अनुसार लमजुङ जिल्लाको गण्डकी प्रदेशमा पर्ने यो गाउँपालिका आदीवासी गुरुङहरूको कला, संस्कृति, परम्परा, भाषा र रहनसहनका हिसावले धनि मानिन्छ।

यो गाउँपालिकाको भौगोलिक क्षेत्रफल ५९७.२५ वर्ग किलोमिटर रहेको छ। जिल्ला सदरमुकाम वेशीसहर बजार देखि ८ किलोमिटरको दुरीमा मर्स्याङ्दी गाउँपालिकाको केन्द्र भुलभुले अवस्थित रहेको छ। यो गाउँपालिकालाई मध्य पारेर हिमाली जिल्ला मनाङको सदरमुकाम चामेसम्म पुग्ने एक मात्र सडक मार्ग जाने गर्दछ। विश्वकै उत्कृष्ट मध्यको एक अन्नपूर्ण पदमार्ग जाने बाट्य तथा आन्तरिक पर्यटकहरू मर्स्याङ्दी गाउँपालिका भएरै जाने गर्दछन्।

१.१ भौगोलिक जानकारी

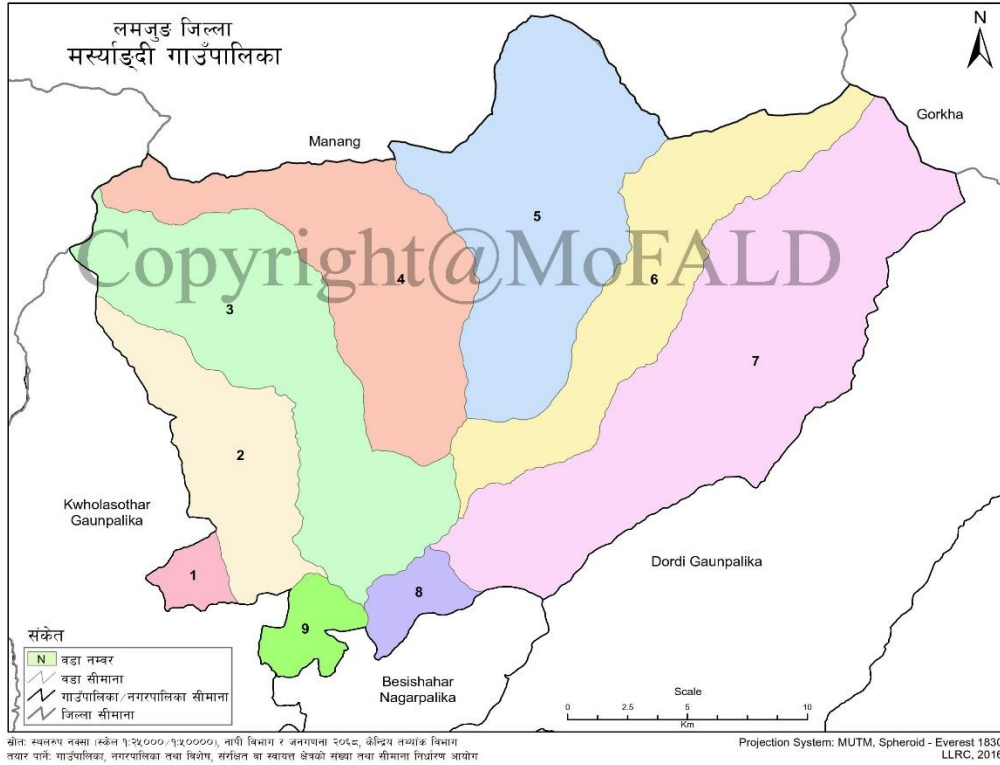
समुद्र सतहदेखि ७ सय ४९ मिटर भन्दा माथी फैलिएको मर्स्याङ्दी गाउँपालिकाको अधिकतम उचाई मनाङ जिल्लासंग जोडिएको हिमालचुलीको उचाई ७ हजार ५ सय ४० मिटर रहेको छ। भौगोलिक विविधता भएको कारण। यहाँको हावापानी उचाई तथा समय अनुरूप फरक फरक छन्। शीतोष्ण र समशीतोष्ण हावापानीले गर्दा जैविक विविधता एवं वातावरणीय विविधताको दृष्टिले यो ठाउँ निकै प्रसिद्ध छ। यस गाउँपालिकाको नाम नै मर्स्याङ्दी नदीको नामबाट गरिएको छ। त्यसवाहेक गाउँपालिकामा खुदी खोला, भलम खोला, छहरे खोला, डादी खोला, स्यांगे, बराह पोखरी र जगत तातो पानी कुण्ड रहेका छन्।

गाउँपालिकाको अधिकांश भूभाग (६९.९%) २०-४० डिग्री सम्मको भिरालोपनामा छ। भिरालोपना आधारित मर्स्याङ्दी गाउँपालिकाको विस्तृत भूभाग तलको तालिकामा दिइएको छ :

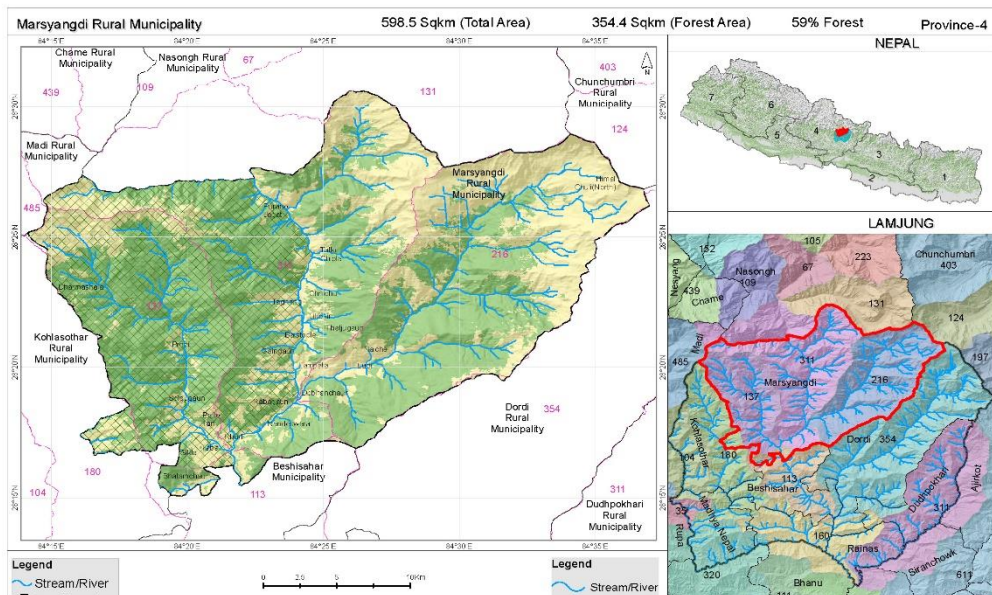
क्र.स.	भिरालोपना (डिग्री मा)	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)	क्षेत्रफल %
१.	०-२०	९६	१६.३
२.	२०-४०	३५९.३	६९.९
३.	४०-६०	१२३.३	२१
४.	६०-८०	९.४	१.६

तालिका १ : मर्स्याङ्दी गाउँपालिकाको भिरालोपनाको आधारमा

चित्र १ :- मर्स्याङ्दी गाउँपालिकाको नक्सा

१.२ आर्थिक सामाजिक रूपरेखा

१.२.१ जनसंख्या

केन्द्रीय तथ्याङ्क ब्यूरो द्वारा प्रकाशित जनगणना, २०७८ को प्रतिवेदन अनुसार यस गा.पा. मा स्थायी रूपमा बसोबास गर्ने जनसंख्या १७,०८० रहेको छ भने यस गा.पा. को जनघनत्व २९ व्यक्ति/वर्ग किमि रहेको छ। लमजुङको कुल जनसङ्ख्याको ११ प्रतिशत जनसंख्या मर्स्याङ्दी गा. पा. भित्र बसोबास गर्दछन। ४,५५० घरसंख्या रहेको यस यस गा.पा. को कुल जनसंख्या मध्य ८,३३० (४८.७७%) पुरुष र ८,७२० (५१.२३%) महिला रहेका छन्।

गाउँपालिकाको आवधिक योजना, २०७८ अनुसार यस गा. पा. भित्र जनजाति, क्षेत्री, ब्राह्मण र दलित लगायतका जातजातिको बसोबास रहेको छ। कुल जनसंख्या मध्य, जनजाति (६०.७७%), क्षेत्री (१८.५१%), दलित (१५.४९%), ब्राह्मण (३.३१%), र अन्य (१.९२%) छन्। जसमा यस गाउँपालिकामा ४६३ जना अपाङ्गता भएका व्यक्ति छन् जसमध्ये १३८ जना शारिरीक रूपमा अपाङ्ग, २५ जना दृष्टिविहीन, ३१ जना न्युन दृष्टि, ३१ जना कान नसुन्ने, २४ जना न्युन श्रवण, १६२ जना बोल्न नसक्ने, र ५२ जना मानसिक रूपमा अपाङ्ग रहेका छन्। कुल अपाङ्गता भएका व्यक्ति मध्ये २६५ महिला र १९८ पुरुष छन्। यस गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने समुदायको औसत आयु ८० वर्ष रहेको छ।

१.२.२ पेशा

यस गाउँपालिकाको बासिन्दाको प्रमुख पेसामा कृषि, वैदेशिक रोजगारी र सरकार/गैर-सरकारी सेवा मुख्य पेसा पर्छन्। तालिका १ मा दिएको तथ्याङ्क अनुसार, यस गा.पा. मा कृषि गर्ने मानिसहरु धेरै छन्। पेशा अनुसार जनसंख्याको विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ।

पेशा	जनसंख्या %
कृषि	२५.३
वैदेशिक रोजगार	७
सरकार/गैर-सरकारी सेवा	३.३७
ज्याल/औद्योगिक मजदुरी	२.३५
व्यापार	१.३३
यातायात व्यवसायी	०.४२
उद्यमी	०.०४

तालिका २ : पेशा अनुसार जनसंख्याको विवरण

१.२.३ शिक्षा

यस गाउँपालिकामा ६० वटा शैक्षिक संस्था छन्, जस मध्य ६ आधारभुत विद्यालय, ४४ प्राथमिक विद्यालय, ८ माध्यमिक तहका सामुदायिक विद्यालय २ वटा निजी विद्यालय रहेका छन्। कुल विद्यार्थी संख्या ४,११७ जना छन् जसमध्ये २,४६५ माध्यमिक तहमा अध्ययनरत छन्।

यस गाउँपालिकाको साक्षरता दर ७२.२१ % छ भने पुरुष साक्षरता दर ८०.७६% र महिला साक्षरता दर ६४.१५% रहेको छ। शैक्षिक संस्थाहरूको सूची तल दिइएको छ।

क्र.स.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	स्थिति
१.	ग्राम कल्याण .मा.वि.	मर्स्याङ्दी-१	संचालन रहेको

२.	अन्नपूर्ण प्रा.वि.	मस्युडडी-१	संचालन रहेको
३.	जनप्रिय प्रा.वि.	मस्युडडी-१	संचालन रहेको
४.	त्रिभुवन मा.वि.	मस्युडडी-२	संचालन रहेको
५.	अमृत प्रा.वि.	मस्युडडी-२	संचालन रहेको
६.	विद्या ज्योती प्रा.वि.	मस्युडडी-२	संचालन रहेको
७.	आन्नददेवी प्रा.वि.	मस्युडडी-२	संचालन रहेको
८.	जनकल्याण प्रा.वि.	मस्युडडी-२	संचालन रहेको
९.	अमर मा.वि.	मस्युडडी-३	संचालन रहेको
१०.	लताकुञ्ज आ.वि.	मस्युडडी-३	संचालन रहेको
११.	धनेश्वर प्रा.वि.	मस्युडडी-३	संचालन रहेको
१२.	देउराली प्रा.वि.	मस्युडडी-३	विद्यार्थी नभएको
१३.	बलविकास प्रा.वि.	मस्युडडी-३	संचालन रहेको
१४.	जनचेतना प्रा.वि.	मस्युडडी-३	संचालन रहेको
१५.	विनायक प्रा.वि.	मस्युडडी-३	संचालन रहेको
१६.	हिमप्रेमी प्रा.वि.	मस्युडडी-३	संचालन रहेको
१७.	मंगोलदय प्रा.वि.	मस्युडडी-३	संचालन रहेको
१८.	प्रेम मिलन मा.वि.	मस्युडडी-३	संचालन रहेको
१९.	सरस्वती विद्यामन्दिर आ.वि.	मस्युडडी-३	संचालन रहेको
२०.	कन्यादेवी प्रा.वि.	मस्युडडी-४	संचालन रहेको
२१.	जनजागृती प्रा.वि.	मस्युडडी-४	संचालन रहेको
२२.	बालकल्याण प्रा.वि.	मस्युडडी-४	संचालन रहेको
२३.	वडादेवी प्रा.वि.	मस्युडडी-४	संचालन रहेको
२४.	गणेशदेवी प्रा.वि.,ताघ्रिड	मस्युडडी-४	संचालन रहेको
२५.	गंगा मिलन मा.वि.	मस्युडडी-५	संचालन रहेको
२६.	बालविकास प्रा.वि.	मस्युडडी-५	संचालन रहेको
२७.	रत्नविद्या मन्दिर प्रा.वि.	मस्युडडी-५	संचालन रहेको
२८.	हिमालय प्रा.वि.	मस्युडडी-५	संचालन रहेको
२९.	सुर्योदय प्रा.वि.	मस्युडडी-५	संचालन रहेको
३०.	पवित्र प्रा.वि.	मस्युडडी-५	संचालन रहेको
३१.	बालकल्याण प्रा.वि.	मस्युडडी-५	संचालन रहेको
३२.	चन्द्रोदय प्रा.वि.	मस्युडडी-६	संचालन रहेको
३३.	जटेश्वर आ.वि.	मस्युडडी-६	संचालन रहेको
३४.	कालिका प्रा.वि.	मस्युडडी-६	संचालन रहेको
३५.	नयाँज्योती प्रा.वि.	मस्युडडी-६	संचालन रहेको
३६.	हिमालय प्रा.वि.	मस्युडडी-६	संचालन रहेको
३७.	महेन्द्रदेव मा.वि.	मस्युडडी-७	संचालन रहेको
३८.	बराह मन्दिर प्रा.वि.	मस्युडडी-७	संचालन रहेको
३९.	नरेन्द्र प्रा.वि.	मस्युडडी-७	संचालन रहेको
४०.	लालीगुराँस प्रा.वि.	मस्युडडी-७	संचालन रहेको
४१.	सप्तकन्या प्रा.वि.	मस्युडडी-७	संचालन रहेको
४२.	सृजना प्रा.वि., भुलभुले	मस्युडडी-८	संचालन रहेको
४३.	प्रभात शान्ती मा.वि.	मस्युडडी-८	संचालन रहेको
४४.	धर्मभक्त आ.वि.	मस्युडडी-८	संचालन रहेको

४५.	पञ्चविचार .प्रा.वि.	मर्स्याङ्दी-८	संचालन रहेको
४६.	मदन .प्रा.वि.	मर्स्याङ्दी-८	संचालन रहेको
४७.	दुर्गामाई .प्रा.वि.	मर्स्याङ्दी-८	संचालन रहेको
४८.	गणेश .मा.वि.	मर्स्याङ्दी-९	संचालन रहेको
४९.	सरस्वती सदन .आ.वि.	मर्स्याङ्दी-९	संचालन रहेको
५०.	अरुणज्योती .आ.वि.	मर्स्याङ्दी-९	संचालन रहेको
५१.	कमला .प्रा.वि.	मर्स्याङ्दी-९	संचालन रहेको
५२.	सुर्योज्योती .प्रा.वि.	मर्स्याङ्दी-९	संचालन रहेको
५३.	जनप्रगती .प्रा.वि.	मर्स्याङ्दी-९	संचालन रहेको
५४.	अरुणोदय .प्रा.वि.	मर्स्याङ्दी-९	संचालन रहेको
५५.	जनचाहना .प्रा.वि.	मर्स्याङ्दी-९	संचालन रहेको
५६.	लक्ष्मी .प्रा.वि.	मर्स्याङ्दी-९	संचालन रहेको
५७.	श्री हिमचुली आवसीय .मा.वि.	मर्स्याङ्दी-३	संचालन रहेको
५८.	फ्लोरसेन्ट एकेडेमी	मर्स्याङ्दी-७	संचालन रहेको

तालिका ३ : गाउँपालिकामा रहेका शैक्षिक संस्थाहरूको सुची

१.२.४ बैकिंग तथा वित्तीय अवस्था

गाउँपालिकामा 'क' वर्गको १ बैंक (हिमालयन बैंक), १ लघुवित्त (स्वावलम्बन लघुवित्त) र २० वटा सहकारी संस्था रहेका छन्। गाउँपालिकामा रहेका वित्तीय संस्थाहरूको विवरण तल तालिकामा दिइएको छ।

क्र.स.	प्रकार	संख्या
१.	सहकारी संस्था	२०
२.	बैंक (क वर्ग)	१
३.	लघुवित्त	१

तालिका ४ : बैकिंग तथा वित्तीय संस्थाहरूको विवरण

१.२.५ पानी, सरसफाई तथा स्वच्छता

यस गाउँपालिकामा ११५३ घरधुरी ले सामान्य शौचालय प्रयोग गर्दछन्। त्यस्तै ३,४१३ घरधुरीमा सेप्टिक ट्याङ्कीको व्यवस्था भएको शौचालय प्रयोग गर्दछन्। ८२ घरधुरीमा फ्लस भएको शौचालयको व्यवस्था छ भने ९८ घरधुरीमा शौचालयको सुविधा छैन। गाउँपालिकाले अहिलेसम्म सार्वजनिक शौचालय निर्माण गर्न सकेको छैन।

१.२.६ वातावरण र भु-उपयोग

१.२.६.१ हालको भू-उपयोग स्थिति

गाउँपालिकाको अधिकांश भू-भागमा वन क्षेत्र रहेको छ भने सबैभन्दा कम क्षेत्रमा जलस्रोतहरू रहेका छन्। यस गाउँपालिकाको हालको भू-उपयोग विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ।

विवरण	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)	क्षेत्रफल %
कृषि क्षेत्र	२०३.४९	३४.०४
वन क्षेत्र	३३५.२०	५६.०७

जल तथा पानी क्षेत्र	१.७३	०.२९
निर्माण क्षेत्र	३.४२	०.५७
बाभो क्षेत्र	३७.१०	६.२१
हिउँ क्षेत्र	१४.०४	२.३५
घासे मैदान क्षेत्र	२.८४	०.४७

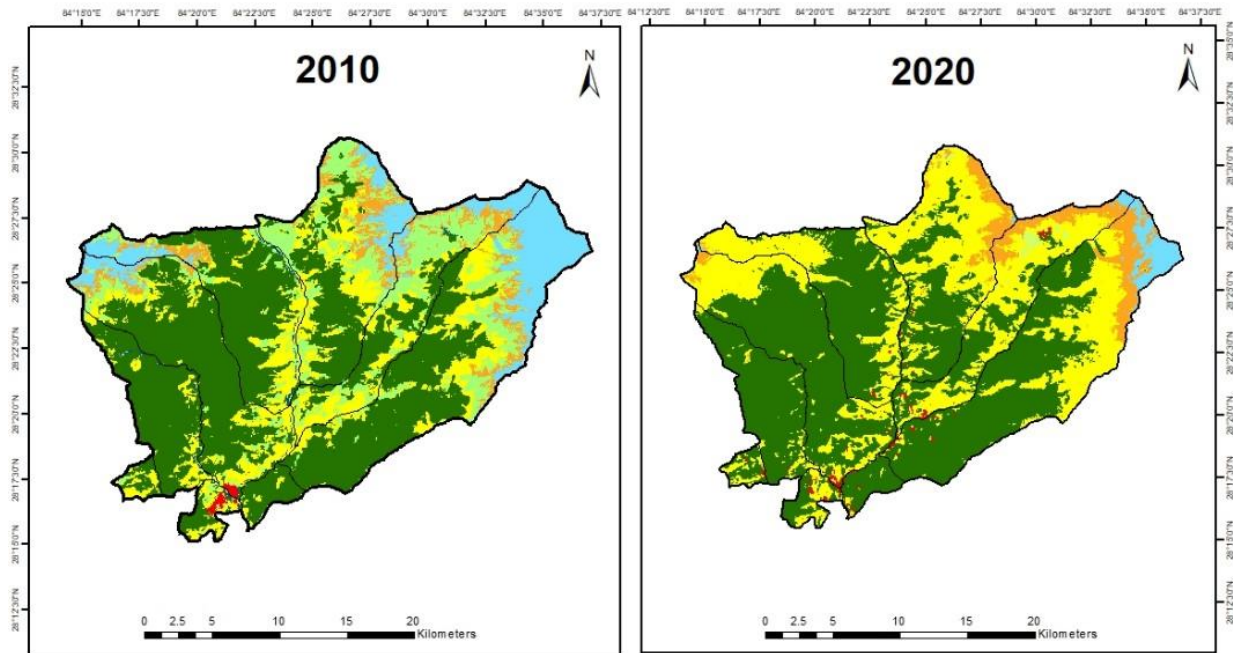
तालिका ५ : गाँउपालिकाको भू-उपयोग विवरण

१.२.६.२ विगत १० वर्षको भू-उपयोग स्थितिको तुलना

विगत एक दशकमा गाँउपालिकाको भू-उपयोग पद्धतिमा धेरै परिवर्तन आएको छ। भू-उपयोग तथ्याङ्क तलको तालिकामा प्रतिबिम्बित गरिएको छ:

विवरण	सन् २०१०		सन् २०२०		कुल क्षेत्रफलमा परिवर्तन (वर्ग कि.मि.)	कुल क्षेत्रफलमा परिवर्तन %
	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)	क्षेत्रफल %	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)	क्षेत्रफल %		
कृषि क्षेत्र	१०५.७१	१७.७१	२०३.४९	३४.०४	९७.७८	१६.३३
वन क्षेत्र	२९९.२१	५०.१३	३३५.२०	५६.०७	३६.००	५.९४
जल तथा पानी क्षेत्र	२.६२	०.४४	१.७३	०.२९	-०.८९	-०.१५
निर्माण क्षेत्र	१.७१	०.२९	३.४२	०.५७	१.७१	०.२९
बाभो क्षेत्र	३५.१४	५.८९	३७.१०	६.२१	१.९६	०.३२
हिउँ क्षेत्र	६४.०१	१०.७२	१४.०४	२.३५	-४९.९६	-८.३७
घासे मैदान क्षेत्र	८८.५२	१४.८३	२.८४	०.४७	-८५.६८	-१४.३५

तालिका ६ : गाँउपालिकाको विगत १० वर्षको भू-उपयोग स्थितिको तुलनात्मक विवरण

Landuse Type	2010		2020		Change in Area (Sq.km)	Change in %
	Area (Sq.km)	%	Area (Sq.km)	%		
Water body	2.62	0.44	1.73	0.29	-0.89	-0.15
Snow	64.01	10.72	14.04	2.35	-49.96	-8.37
Grassland	88.52	14.83	2.84	0.47	-85.68	-14.35
Forest	299.21	50.13	335.20	56.07	36.00	5.94
Agricultural area	105.71	17.71	203.49	34.04	97.78	16.33
Built-Up	1.71	0.29	3.42	0.57	1.71	0.29
Barren land	35.14	5.89	37.10	6.21	1.96	0.32

Legend
 Ward Boundary
 Municipal Boundary
 Landuse Type
 Waterbody
 Snow
 Grassland
 Forest
 Agricultural area
 Built-Up
 Barren land

चित्र ३ :- मर्स्याङ्दी गाँउपालिकाको १० वर्षे अन्तरालको भू-उपयोग नक्सा

१.३. भौतिक पुवाधार तथा सेवाहरु

१.३.१. स्वास्थ्य

गाउँपालिकामा ७ वटा स्वास्थ्य चौकीले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्दै आएका छन् । स्वास्थ्य चौकीहरुको विवरण तलको सुचीमा दिईएको छ ।

विवरण	संख्या
स्वास्थ्य चौकी	७
साभा स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	४
प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा पहुँच केन्द्रहरु	२

तालिका ७ : गाउँपालिकामा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरुको विवरण

१.३.२. पिउने पानी

यस गाउँपालिकाका मानिसहरु पिउने पानीका लागि विभिन्न पानीका स्रोतहरुमा निर्भर छन् । उनीहरु पाइप जडान गरिएको पानी (४,२७० घरधुरी), मुहानको पानी (२४८ घरधुरी), कुवा (७ घरधुरी), खोला (१५ घरधुरी) र ईनार (२ घरधुरी) गरी विभिन्न पानीका स्रोतहरुमा निर्भर छन् ।

१.३.३. सिंचाई

कुल २०,३४९ हेक्टर खेतीयोग्य जमिन रहेको यस गाउँपालिकाको करिब ३३.७% जमिन गाउँपालिकामा संचालित १० वटा सिंचाई आयोजनाबाट वर्ष भरि सिंचित भईरहेका छन् ।

क्र.स.	सिंचाई आयोजनाको/कुलोको नाम	स्थान
१.	ढुडेखोला देवीस्थान सिंचाई आयोजना	वडा-६
२.	कान्ते माथिल्लो सिंचाई कुलो	वडा-७
३.	ठाँडखोला अर्चले सिंचाई आयोजना	वडा-८
४.	गैरी सिंचाई आयोजना	वडा-८
५.	बान्द्रे कुलो सिंचाई आयोजना	वडा-८
६.	अम्बोटे सिंचाई आयोजना	वडा-८
७.	घरचौर सिंचाई आयोजना	वडा-८
८.	डि कुलो सिंचाई आयोजना	वडा-८
९.	रोप्लेखोला शेराफाट सिंचाई आयोजना	वडा-९
१०.	रामजी बसाह लाखुटार हुँदै असुरेखोला सिंचाई आयोजना	वडा-९

तालिका ८ : गाउँपालिकामा रहेका सिंचाई आयोजनाहरुको सुची

१.३.४. विद्युतिकरण, इन्धन खपत तथा ऊर्जा

जलविद्युत, सोलार, र मट्टितेललाई बत्ति बाल्नको लागि प्रयोग गर्ने गरिएको यस गाउँपालिकामा ९९.३ % जनसंख्याको उज्यालो / उर्जाको पहुँच रहेको छ । ८२.९३% घरधुरीको जलविद्युतमा पहुँच रहेको छ भने , २.८८ % घरधुरीले सौर्य प्रणालीमा र १४.३% घरधुरीले मट्टितेल प्रयोग गर्ने गरेका छन् ।

त्यसैगरी खाना पकाउनको लागि प्रयोग गर्ने इन्धनमा दाउरा (४४३० घरधुरी), एल. पी. जी. (१९८७ घरधुरी), बिजुली (५४६ घरधुरी) र मट्टितेल (३० घरधुरी) मुख्य रूपमा प्रयोगमा रहेका छन्। १२.४ % जनसंख्यामा खाना पकाउने उद्देश्यका लागि स्वच्छ ऊर्जामा पहुँच रहेको छ।

१.३.५. यातायात सुविधा

यस गाउँपालिकामा पनि सडक संञ्जालको विकासका लागि योजना तथा कार्यक्रमहरु निर्माण भइरहेका छन् भने कतिपय कार्यक्रमहरु संचालन भइरहेका अवस्थामा छन्। मर्स्याडदी गाउँपालिकामा हालसम्म प्रायः सबै जसो बाटो कच्ची नै रहेका छन्। गाउँपालिकाको आवधिक योजना, २०७८ को तथ्याङ्क अनुसार कुल २०२.०१ कि.मि. कच्ची सडक रहेको छ।

यस गाउँपालिकामा विमानस्थलको सुविधा रहेको छैन। निकटतम विमानस्थल पोखरा विमानस्थल हो। <https://pokharaairport.com.np/>

१.३.६. पुलहरु

यस गाउँपालिकामा भएका जम्मा २६ वटा पुल मध्य RCC पुल (४ वटा), भोलुङ्गे पुल (१८ वटा) र कल्भर्ट (४ वटा) रहेका छन्।

१.३.७. आवास र भवन

आवासीय भवन

छत/छानाको आधारमा विभाजित आवासीय घरहरुको विवरण तलको सुचीमा दिइएको छ।

पराल छ्वाली	जस्तापाता	टाइल	RCC	अन्य
४२२	३५१६	३५२	८४	१३

तालिका ९ : छत/छानाको आधारमा विभाजित आवासीय घरहरुको विवरण

१.३.८. सुचना तथा संचार

गाउँपालिकाका समुदायलाई रेडियो, टिभी, मोबाइल, इन्टरनेट र ल्यान्डलाइन फोनको पहुँच छ।

२. प्रकोप, संकटासन्नता, जोखिम विश्लेषण तथा श्रेणीकरण

२.१ जोखिम मुल्यांकन

यस गाँउपालिकाको सम्पूर्ण ९ वटा वडा तथा समुदायहरूमा विगतमा विभिन्न प्रकोपहरूले दिएको दुख र भविष्यमा पुर्याउन सक्ने क्षतिको विश्लेषण, ऐतिहासिक समयरेखा तथा सहभागीतात्मक छलफलका आधारमा यस गाँउपालिकामा देखिएका विभिन्न प्रकारका प्रकोपहरू मध्य सबैभन्दा बढी असर पारेका प्रकोप र त्यसको असरको लेखाजोखा गरि पहिचान गरिएका १२ वटा सम्भावित प्रकोपहरूको स्तरीकरण गरिएको छ। यस गाँउपालिकाको भू-उपयोग र बहु-प्रकोप जोखिम नक्सा समेतको प्रयोगबाट गरिएको विश्लेषणका आधारमा निम्न प्रकोपहरूलाई प्राथमिकतामा राखिएको छ।

प्राथमिकता क्रम	प्रकोप
१	पहिरो
२	भुकम्प
३	बाढी
४	वन्यजन्तु आतंक
५	आगलागी
६	असिना/चटयाङ्ग
७	हावाहुरी
८	खडेरी
९	रोगकिरा
१०	महामारी/सडक दुर्घटना

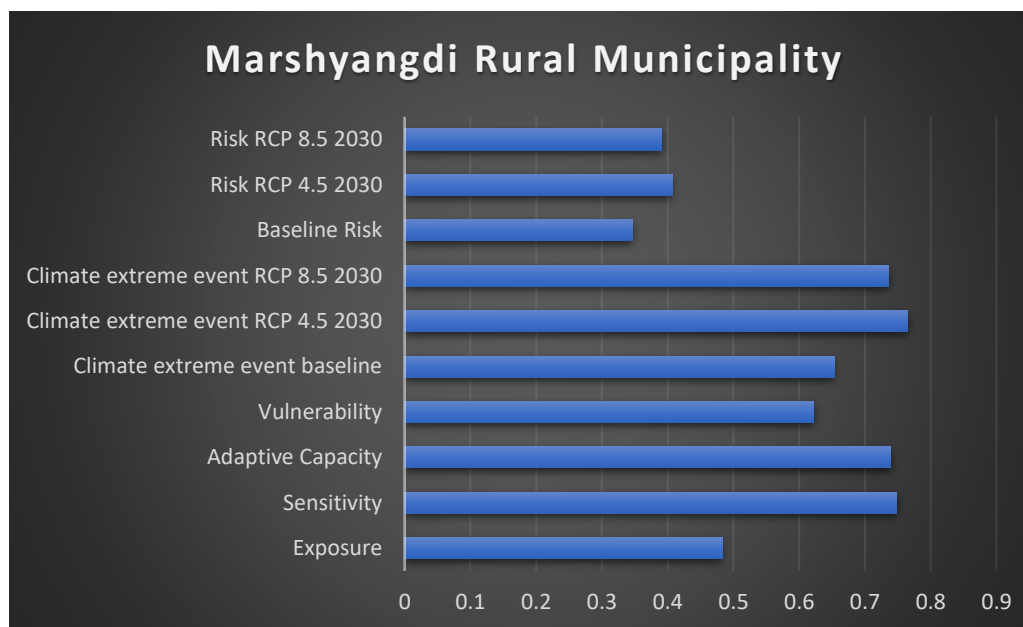
तालिका १० : गाँउपालिकामा पहिचान भएका प्रकोपहरूको प्राथमिकता सूची

गृह मन्त्रालयको गत दशकको रेकर्ड गरिएको तथ्याङ्कलाई हेर्दा पहिरो, बाढी र आगलागी यस गाँउपालिकामा सबैभन्दा प्रमुख विपद्हरूका रूपमा देखिन्छन्। यस अवधिमा पहिरोको कारण ५ जनाको जनाको मृत्यु भएको छ भने २८ घरमा पूर्णरूपमा तथा २ घरमा आंशिकरूपमा क्षति पुगेको छ, आगलागीका कारणले १ जनाको मृत्यु भएको छ भने ३ घरमा पूर्णरूपमा क्षति पुगेको छ, भारी वर्षाको कारणले २८ घरमा पूर्णरूपमा तथा २ घरमा आंशिकरूपमा क्षति पुगेको छ र बाढीको कारणले ३ घरमा आंशिकरूपमा क्षति पुगेको छ। पहिरो, बाढी र आगलागीका कारण करिब अनुमानित रु. ८९,५०,००० बराबरको आर्थिक क्षति भएको छ।

प्रकोप	घटनाको संख्या	कुल मृत्यु	प्रभावित परिवारहरू	अनुमानित आर्थिक क्षति (रु)	पूर्णरूपमा क्षतिग्रस्त निजि घर	आंशिक रूपमा क्षतिग्रस्त निजि घर
पहिरो	२८	५	३४	९,००,०००	२८	२
आगलागी	७	१	७	२७,७०,०००	३	-

बाढी	३	-	४	१५,००,०००	-	३
वन्यजन्तु आंतक	२	-	३	-	-	-
चट्याङ्ग	२	-	२	-	-	-
भारी वर्षा	१	-	२	-	१	१
कुल	४३	६	५२	५१,७०,०००	३२	६

तालिका ११ : गाँउपालिकामा विगत १० वर्षमा भएका विपद्जन्य घटनाहरूको

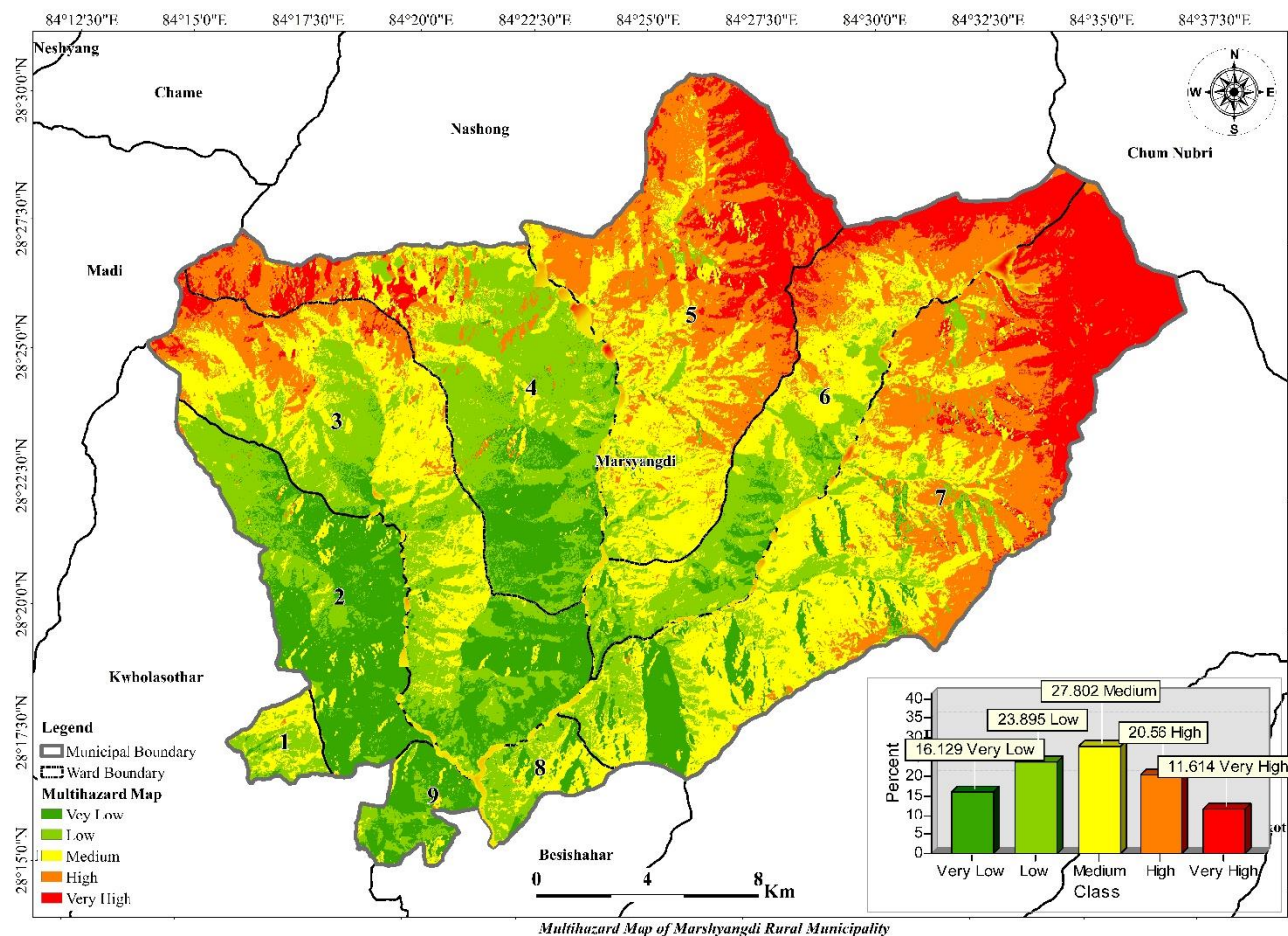

चित्र ४ : मर्स्याङ्दी गाँउपालिकाको जलवायु संकटासन्नता र जोखिम

जलवायु संकटासन्नता र जोखिम विश्लेषणले प्रकोपहरूको न्यून सम्मुखता, मध्यम संवेदनशीलता तथा अति उच्च अनुकूलन क्षमताका कारण संकटासन्नताको अवस्था उच्च रहेको देखाउँछ। हाल गाँउपालिकामा जलवायुजन्य घटना कम भए पनि भविष्यमा जलवायु परिवर्तनका कारण उच्च असर पर्ने देखिन्छ।

कारकहरू	अति उच्च	उच्च	मध्यम	न्यून	अति न्यून
सम्मुखता	०.८२०-१	०.५८७-०.७२०	०.४८६-०.५८६	०.३६४-०.४८५	०.२३७-०.३६३
संवेदनशीलता	०.९१४-१	०.८६०-०.९१४	०.७८४-०.८५९	०.६८३-०.७८३	०.५७५-०.६८२
अनुकूलन क्षमता	०.७२१-१	०.५८७-०.७२०	०.४८६-०.५८६	०.३६४-०.४८५	०.२३७-०.३६३
संकटासन्नता	०.७७८-१	०.६२३-०.७७७	०.५०२-०.६२२	०.१७९-०.५०१	०-०.१७८

तालिका १२ : सम्मुखता, संवेदनशीलता, अनुकूलन क्षमता तथा संकटासन्नता सुँचाक

चित्र ५ : मस्याङ्दी गाँउपालिकाको बहु-प्रकोप जोखिम नक्सा

३. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन अवस्था अध्ययन/विश्लेषण

३.१ विद्यमान क्षमता र स्थानीय श्रोतहरू

यस गाउँपालिकामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका लागि विभिन्न संघ-संस्थाले काम गरिरहेका छन् । विपद्पछिको अवस्थामा राहत, प्रतिकार्य र पुर्नस्थापनाका लागि काम गर्ने संस्थाहरूमा नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, स्वास्थ्य संस्था र विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ-संस्थाहरू छन् । विपद् पूर्व गतिविधिहरूको सन्दर्भमा, विगतमा, गाउँपालिकाले स्थानीय गैरसरकारी संस्थाहरू, युवा क्लबहरू, र समुदायमा आधारित संस्थाहरू र निजी क्षेत्रहरूसँग पनि काम गरिरहेको छ । आपतकालिन पूर्वतयारी, सुदृढ जोखिम सञ्चार र तथ्याकमा आधारित निर्णय प्रक्रियालाई प्राथमिकतामा राख्दै, जिल्ला आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रसँग प्रभावकारी समन्वय संयन्त्र निर्माण गर्ने उद्देश्यले गाउँपालिकाले लमजुङ पुर्नलाभ परियोजनासँगको सहकार्यमा स्थानीय आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र स्थापना गरेको छ ।

३.२ आपतकालिन तयारी तथा प्रतिक्रिया क्षमता

माथि उल्लेख गरिए अनुसार यस गाउँपालिकाको कार्यालय परिसर भित्र स्थानीय आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र को स्थापना गरिएको छ । उक्त स्थानीय आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रमा तपशिल बमोजिमका सामग्रीहरू रहेका छन् :

क्षेत्र	सामग्रीहरूको नाम
खोज तथा उद्धार	साबेल, बन्चरो, बाल्टी, ज्याकेट, पन्जा, फलामको पिकेट, क्रो बार, चश्मा, त्रिपाल, फ्लोटिंग डोरी, रबरको जुता, कोदालो, हथौडा, हाते आरी फ्रेम, सिकर्मी हथौडा, चिपिड हथौडा, चिपिड चस्मा, पाइप रेन्च , स्कू ड्राइभर सेट, स्यानर सेट, सेफ्टी हेल्मेट, सेफ्टी बूट, सेफ्टी बेल्ट, हाइड्रोलिक ज्याक, नायलन डोरी, टेन्ट र सीढी
सुचना, संचार तथा तथ्याक व्यवस्थापन	प्रिन्टर(बहु-कार्यात्मक),कम्प्युटर, ४३" टेलिभिजन, एक्स्टेन्सन कर्ड, मेगाफोन, हेडलाइट, टर्च, जीपीएस रिडर
प्राथमिक उपचार	स्ट्रेचर, प्राथमिक उपचार किट बक्स, घुँडाको क्याप, डस्ट मास्क, कान सुरक्षा प्लगहरू

तालिका १३ : गाउँपालिकाको आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्रमा रहेका सामग्रीहरूको सुची

यस गाउँपालिकामा नेपाली सेना र सशस्त्र प्रहरी बल, भूकम्प, बाढी र पहिरोको समयमा प्रतिकार्य दिने प्रमुख सम्बन्धित निकाय हुन् र नेपाल प्रहरीले सामान्यतया प्रकोप प्रतिकार्यको प्रशासनिक पक्षको निरीक्षण गर्दछ । गाउँपालिका क्षेत्रमा जोखिमको विद्यमान परिदृश्यका कारण स्थानीय आपतकालीन सञ्चालन केन्द्रहरूमा उपलब्ध स्रोतहरू अपर्याप्त देखिन्छन् । गाउँपालिकामा प्रशिक्षित जनशक्तिको अभाव र बजेटको अपर्याप्तताले पनि अवस्थित स्थानीय आपतकालीन सञ्चालन केन्द्रको उचित परिचालनमा असर गरेको छ ।

३.३ उपलब्ध श्रोतसाधन र क्षमता बिचको अन्तर

जोखिम न्युनिकरण

मर्स्याडदी गाउँपालिका पहिरो, भूकम्प, बाढीजस्ता विभिन्न प्रकोपको उच्च जोखिममा रहेको छ । यी प्रकोपहरूले विशेष गरी जोखिम क्षेत्रहरूमा अवस्थित गाउँपालिकाको सम्पत्ति, पूर्वाधार, र मानव जीवनमा महत्त्वपूर्ण क्षति पुऱ्याउन सक्छ । बजेटको अभाव, विपद् जोखिम न्यूनीकरणबारे अपर्याप्त ज्ञान र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका गतिविधिहरू कार्यान्वयनको अभावले गर्दा समुदायकाहरू उच्च रूपमा प्रभावित हुने जोखिम बढेको छ । त्यसकारण समुदाय विपद्को लागि तयार छ

भनी सुनिश्चित गर्न स्थानीय विकास योजना र नीतिहरूमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई एकीकृत गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

पूर्वतयारी

पूर्व तयारीका लागि राम्रो योजना, पर्याप्त अभ्यास र तालिम चाहिन्छ । तर, विपद् पूर्वतयारी र प्रतिकार्य सम्बन्धी कुनै व्यवस्थित तालिम छैन । तसर्थ योजना, अभ्यास र कृत्रिम अभ्यासको अभाव छ । गाउँपालिका कार्यालयभित्र जिल्ला आपतकालीन कार्य सन्चालन केन्द्र भएतापनि पर्याप्त पूर्वाधार छैन । स्थानीय सरकारको सीमित बजेटका कारण पूर्व चेतावनी प्रणालीको स्थापना प्रमुख चुनौती बनेको छ । बाढी, पहिरो, आगलागी वा भूकम्पका लागि पूर्व चेतावनी प्रणाली छैन । भारी वर्षाको जानकारी उपलब्ध भएता पनि सूचना सम्प्रेषण चुनौतीपूर्ण छ । प्रकोप प्रतिकार्यका लागि जिल्ला स्तरका जिम्मेवार कार्यालयहरू (नेपाली सेना, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल प्रहरी) का कर्मचारीहरूलाई मात्र तालिम प्रदान गरिएको छ र गा.पा. ले विपद् पूर्व तयारी गतिविधिहरू सञ्चालन गरेको छैन ।

प्रतिकार्य

यस कार्यको लागि मूल्याङ्कन, उचित समन्वय, सूचना आदानप्रदान, र संकटको समयमा विशेषज्ञता आवश्यकता पर्दछ, विपद् प्रतिकार्यमा संलग्न विभिन्न निकायहरूबीच सूचना आदानप्रदान, सञ्चार र समन्वयका चुनौतीहरू छन् । विपद् व्यवस्थापन समिति स्वयंमले नै बन्दोबस्ती सुधार र समन्वय गर्नु पर्ने भएकाले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन को लागि उचित बन्दोबस्तीबारे विशेषज्ञता उपलब्ध छैन । विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ-संस्था, समुदायमा आधारित समुह तथा संस्थाहरू र मानवीय संस्थाहरूले पनि जाखिमको अवस्थामा पीडितहरूलाई मानवीय सहायता प्रदान गर्न सक्छन् । आवश्यकता मूल्याङ्कन र सूचना आदानप्रदानका लागि तल्लो तहबाट पहलकदमीका साथै उचित बन्दोबस्तीको व्यवस्थाको अभाव छ ।

पूर्णलाभ

विपद् व्यवस्थापन चक्रको यो भागलाई क्षति मूल्याङ्कन विशेषज्ञता र प्रकोप सहायता सीपहरू आवश्यक पर्दछ । हाल गाउँपालिका, सुरक्षाकर्मी र रेडक्रसले संयुक्त रूपमा क्षतिको मूल्याङ्कन गरिरहेका छन् । सीमित कर्मचारीहरूले विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यशाला वा सेमिनारहरूमा भाग लिएर विपद् सहायता सीपहरू प्राप्त गरेका छन् । राहतको प्रकार र रकम जिल्ला प्रशासन कार्यालय र गाउँपालिका प्रमुखको निर्णयले निर्धारण गर्दछ । क्षतिको मूल्याङ्कन गर्न सक्ने कर्मचारीहरू सिमित छन् । प्रहरी र विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ-संस्था, समुदायमा आधारित समुह तथा संस्थाहरू र मानवीय संस्थाहरूले यस प्रकारको प्रयासको नेतृत्व गर्छन् । समुदायका लागि विपद् सहायता गतिविधिहरू प्रायः गैरसरकारी संस्थाहरूद्वारा सञ्चालन हुन्छन् ।

विपद् व्यवस्थापनमा स्थानीय सरकारको क्षमता

क्षमता	दुरी/खाडल
जोखिम मूल्याङ्कन	<ul style="list-style-type: none"> जोखिमहरूको पहिचान, तथ्याक सङ्कलन, मूल्याङ्कन र विश्लेषण गर्ने क्षमता नहुनु GIS and Remote sensing प्रविधि प्रयोग गर्ने क्षमता नहुनु पालिकाको जोखिम पार्श्वचित्र नहुनु
नितिगत व्यवस्था	<ul style="list-style-type: none"> विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन नहुनु आपतकालीन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना नहुनु विपद् जोखिम व्यवस्थापन कोष परिचालन निर्देशिका नहुनु जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना नहुनु राष्ट्रिय र प्रादेशिक नीति व्यवस्था र लागू गर्ने संस्थाहरूसँग स्थानीय नीतिहरूको तालमेल नमिल्नु

संस्थागत व्यवस्था	<ul style="list-style-type: none"> ● विपद् पर्वसूचना तथा जोखिम संचार व्यवस्थापन प्रणाली नहुनु ● सामुदायिक स्तरमा विपद् व्यवस्थापन समिति नहुनु ● सार्वजनिक-निजी साभेदारी मंचहरु नहुनु
पूर्वाधार विकास	<ul style="list-style-type: none"> ● सुरक्षित आश्रयस्थलहरुको निर्माण नहुनु ● निकासी मार्गहरुको पहिचान नगरिएको
मानव संसाधन विकास	<ul style="list-style-type: none"> ● प्राविधिक जनशक्तिको अभाव ● पर्याप्त तालिम र ज्ञानको अभाव
कोष र स्रोत परिचालन	<ul style="list-style-type: none"> ● विपद् व्यवस्थापन गतिविधिहरुको लागि विनियोजन गरिएको सीमित रकम ● पूर्वतयारी, प्रतिकार्य तथा पूर्णलाभका चरणहरुको लागि विशिष्ट रुपमा बजेट बाड्नुफाइ नहुनु ● प्रादेशिक, राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय दाता तथा निजी क्षेत्रहरुबाट कम सहयोग प्राप्त हुनु

तालिका १४ : मर्स्याडिदी गाँउपालिकाको क्षमता र दुरी/खाडलहरु

३.४ नीति, योजना तथा कार्यक्रमहरु

यस गाउँपालिकाले विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन सम्बन्धी कुनै योजना र नीति बनाएको छैन । यद्यपि, गाउँपालिकाले स्थानीय तहको योजना र बजेट निर्माण प्रक्रिया मार्फत वार्षिक कार्यक्रममा मुख्यतया वातावरण सरसफाई र विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि सचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गर्नका निम्ति प्रति वर्ष रु २०-३० लाख विनियोजन गर्दछ ।

४. उत्थानशील प्रारूप/ढाँचा

यस पालिका विपद् उत्थानशील कार्यढाँचा (MDRF) नेपालको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन (DRRM) नीतिहरू र कार्य योजनाहरूलाई स्थानीयकरण गर्ने प्रयासहरूको परिणाम हो । तसर्थ यस कार्यढाँचा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेन्डाई कार्यढाँचा (SFDRR) अनुसार राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन रणनीति र कार्य योजना (२०१५ - २०३०) द्वारा निर्धारित चार प्राथमिकता क्षेत्रहरूमा आधारित छ ।

पालिका विपद् जोखिम उत्थानशील कार्यढाँचाले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा रणनीति र कार्ययोजना (२०१५- २०३०) को कार्यान्वयनमा सहयोग गर्न समग्र दृष्टिकोण अपनाएको छ । संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय (MoFAGA) द्वारा विकसित स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्य योजनाको विकास गर्ने निर्देशकालाई ध्यानमा राखी यस कार्यढाँचाले चार क्षेत्र र अठार प्राथमिकता कार्यहरू पहिचान गरेको छ । प्रत्येक प्राथमिकता कार्य अन्तर्गत, निम्न रणनीतिक कार्यहरूको लागि अल्पकालीन (२०२२ देखि २०२४), मध्यकालीन (२०२२ देखि २०२७), दीर्घकालीन (२०२२ देखि २०३०) कार्यहरू र नियमित रूपमा गरिनुपर्ने कार्यहरूको लागि निरन्तर कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको छ । प्रस्तावित कार्यहरू कार्यान्वयनका लागि आर्थिक श्रोतहरूलाई 'आन्तरिक श्रोतहरू' र 'बाह्य श्रोतहरू' को रूपमा वर्गीकृत गरिएको छ । यस कार्यढाँचाको विकासलाई मार्ग निर्देशन गर्ने प्राथमिकताका क्षेत्रहरू निम्नानुसार छन्:

प्राथमिकता क्षेत्र	प्राथमिकताका कार्यहरू
प्राथमिकता क्षेत्र १: विपद् जोखिम बारे बुझाई	प्राथमिकता कार्य १: प्रकोप बमोजिम जोखिम आंकलन प्राथमिकता कार्य २: बहु-प्रकोप जोखिम आंकलनको लागि अन्तर निकाय समन्वय प्राथमिकता कार्य ३: प्रभावकारी विपद् व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको विकास तथा सूचना प्रवाह प्राथमिकता कार्य ४: विपद् जोखिम वारेको बुझाईका लागि क्षमता अभिवृद्धि
प्राथमिकता क्षेत्र २: संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा विपद् जोखिम शासकीय पद्धति सुदृढिकरण	प्राथमिकता कार्य ५: संस्थागत संरचनाहरूको स्थापना एवम् प्रणाली सुदृढिकरण प्राथमिकता कार्य ६: कानूनी तथा नियामक संरचना निर्माण प्राथमिकता कार्य ७: विपद् जोखिम शुसासनका लागि क्षमता अभिवृद्धि, सहकार्य र साभेदारी प्राथमिकता कार्य ८: विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा समावेशीताको सुनिश्चितता
प्राथमिकता क्षेत्र ३: विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि उत्थानशीलता वृद्धि गर्न बृहत्तर जोखिम जानकारीमा आधारित निजी तथा सार्वजनिक लगानी प्रवर्द्धन	प्राथमिकता कार्य ९: उत्थानशीलता वृद्धिका लागि लगानी प्रवर्द्धन प्राथमिकता कार्य १०: विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा सार्वजनिक लगानी वृद्धि प्राथमिकता कार्य ११ : विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा निजी लगानी वृद्धि प्राथमिकता कार्य १२: जोखिम हिस्सेदारी, विमा तथा सामाजिक सुरक्षा मार्फत विपद् उत्थानशीलता वृद्धि
प्राथमिकता क्षेत्र ४: प्रभावकारी विपद् प्रतिकार्य र पुर्नलाभ, पुनःस्थापना तथा पुनः निर्माणमा "अभ्र राम्रो र बलियो निर्माण" का लागि विपद् पुर्व तयारीको सुदृढिकरण	प्राथमिकता कार्य १३: प्रभावकारी विपद् प्रतिकार्यका लागि विपद् पुर्वतयारीको सुदृढिकरण प्राथमिकता कार्य १४: विपद् पुर्वतयारीको लागि बहु- प्रकोप पुर्व सूचना प्रणालीको विकास प्राथमिकता कार्य १५: समुदायमा आधारित विपद् जोखिम न्यूनीकरण प्रवर्धन प्राथमिकता कार्य १६: विपद् पुर्वतयारीका लागि सञ्चार तथा प्रसारण प्रणाली सुदृढिकरण प्राथमिकता कार्य १७: खोज तथा उद्धारको क्षमता अभिवृद्धि प्राथमिकता कार्य १८: पुर्नलाभ, पुनःस्थापना र पुनर्निर्माणमा "अभ्र राम्रो र बलियो निर्माण" अवधारणा प्रवर्द्धन

तालिका १५ : प्राथमिकता कार्य तथा प्राथमिकता क्षेत्रहरुको सुची

४.१ प्राथमिकता क्षेत्र १: विपद् जोखिम बारे बुझाई

४.१.१ प्राथमिकता कार्य १: प्रकोप बमोजिम जोखिम आंकलन

गतिविधि	अपेक्षित नतिजा	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
					आन्तरिक	बाह्य
प्रकोप सम्भावित क्षेत्रहरुको पहिचान, सिमांकन तथा नक्साङ्कन गर्ने	बहु-प्रकोपीय जोखिम नक्सा बन्ने	अल्पकालीन			√	√
भुकम्प	प्रकोप जोखिम नक्सा बन्ने	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
पहिरो	प्रकोप जोखिम नक्सा बन्ने	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
बाढी/भल बाढी	प्रकोप जोखिम नक्सा बन्ने	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

आगलागी/वन डढेलो	प्रकोप जोखिम नक्सा बन्ने	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, डिभिजन वन कार्यलय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
महामारी	प्रकोप जोखिम नक्सा बन्ने	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्वास्थ्य शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, जिल्ला स्वास्थ्य कार्यलय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
वन्यजन्तु आतंक	प्रकोप जोखिम नक्सा बन्ने	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, डिभिजन वन कार्यलय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
जलवायुजन्य प्रकोपहरु	प्रकोप जोखिम नक्सा बन्ने	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह	√	√

				मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रिय गै.स.स		
जोखिम सम्भावित सार्वजनिक पूर्वाधारहरुको बहु-प्रकोपीय सम्मुखता र संकटासन्नता अवस्था मुल्याङ्कन तथा सार्वजनिकीकरण	बहु-प्रकोपीय खण्डीकृत तथ्याक प्रकाशन तथा सार्वजनिकीकरण	अल्पकालीन			√	√
भुकम्प	खण्डीकृत तथ्याक प्रकाशन	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
पहिरो	खण्डीकृत तथ्याक प्रकाशन	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
बाढी/भल बाढी	खण्डीकृत तथ्याक प्रकाशन	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

आगलागी/वन डहेलो	खण्डीकृत तंथ्याक प्रकाशन	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्हा प्रशासन कार्यालय, सम्बधित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, डिभिजन वन कार्यालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	✓	✓
महामारी	खण्डीकृत तंथ्याक प्रकाशन	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्वास्थ्य शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्हा प्रशासन कार्यालय, सम्बधित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, जिल्हा स्वास्थ्य कार्यालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	✓	✓
वन्यजन्तु आतंक	खण्डीकृत तंथ्याक प्रकाशन	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्हा प्रशासन कार्यालय, सम्बधित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, डिभिजन वन कार्यालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	✓	✓
जलवायुजन्य प्रकोपहरु	खण्डीकृत तंथ्याक प्रकाशन	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्हा प्रशासन कार्यालय, सम्बधित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह	✓	✓

				मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स		
जोखिम क्षेत्रमा रहेका पूर्वाधारहरुको मुल्यांकन तथा सार्वजनिकीकरण	मुल्यांकन रिपोर्ट तथा सुचना प्रकाशन तथा सार्वजनिकीकरण	अल्पकालीन			√	√
भुकम्प	तथ्याङ्कीय सुचना प्रकाशन	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
पहिरो	तथ्याङ्कीय सुचना प्रकाशन	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
बाढी/भल बाढी	तथ्याङ्कीय सुचना प्रकाशन	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

बहु-प्रकोपीय जोखिम संवेदनशील भु-उपयोग योजना निर्माण तथा सार्वजनिकीकरण	बहु-प्रकोपीय जोखिम संवेदनशील भु-उपयोग योजना प्रकाशन तथा सार्वजनिकीकरण	मध्यकालीन			✓	✓
भुकम्प	भुकम्प संवेदनशील भु-उपयोग योजना निर्माण	मध्यकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	✓	
पहिरो	पहिरो संवेदनशील भु-उपयोग योजना निर्माण	मध्यकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	✓	✓
बाढी/भल बाढी	बाढी/भल बाढी संवेदनशील भु-उपयोग योजना निर्माण	मध्यकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	✓	✓
आगलागी/वन डहेलो	आगलागी/वन डहेलो संवेदनशील भु-उपयोग योजना निर्माण	मध्यकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह	✓	✓

				मन्त्रालय, डिभिजन वन कार्यलय, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रिय गै.स.स		
महामारी	महामारी संवेदनशील भु-उपयोग योजना निर्माण	मध्यकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्वास्थ्य शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, जिल्ला स्वास्थ्य कार्यलय, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
वन्यजन्तु आतंक	वन्यजन्तु आतंक संवेदनशील भु-उपयोग योजना निर्माण	मध्यकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, डिभिजन वन कार्यलय, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
जलवायुजन्य प्रकोपहरु	जलवायुजन्य प्रकोपहरु संवेदनशील भु-उपयोग योजना निर्माण	मध्यकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

बहु-प्रकोपीय जोखिम को लागि निरन्तर अनुगमन संयन्त्रको स्थापना	निरन्तर रुपमा अद्यावधिक सुचना प्रकाशन	मध्यकालीन			√	√
भुकम्प	निरन्तर रुपमा अद्यावधिक सुचना उपलब्ध गराउने		स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
पहिरो	निरन्तर रुपमा अद्यावधिक सुचना उपलब्ध गराउने		स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
बाढी/भल बाढी	निरन्तर रुपमा अद्यावधिक सुचना उपलब्ध गराउने		स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
आगलागी/वन डढेलो	निरन्तर रुपमा अद्यावधिक सुचना उपलब्ध गराउने		स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, डिभिजन वन	√	√

				कार्यलय, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रिय गै.स.स		
महामारी	निरन्तर रुपमा अद्यावधिक सुचना उपलब्ध गराउने		स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, जिल्ला स्वास्थ्य कार्यलय, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
वन्यजन्तु आतंक	निरन्तर रुपमा अद्यावधिक सुचना उपलब्ध गराउने		स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, डिभिजन वन कार्यलय, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
जलवायुजन्य प्रकोपहरु	निरन्तर रुपमा अद्यावधिक सुचना उपलब्ध गराउने		स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

४.१.२ प्राथमिकता कार्य २: बहु-प्रकोप जोखिम आंकलनको लागि अन्तर निकाय समन्वय

रणनीतिक गतिविधि	अपेक्षित प्रतिफल	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
					आन्तरिक	बाह्य
सम्मुखता, संकटासन्नता, प्रकोप र जोखिम सम्बन्धि तथ्याक संकलनमा एकरूपता लागी अन्तर शाखा संयन्त्र स्थापना गर्ने	तथ्याक संकलनमा एकरूपता	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	

४.१.३ प्राथमिकता कार्य ३: प्रभावकारी विपद् व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको विकास तथा सूचना प्रवाह

रणनीतिक गतिविधि	अपेक्षित प्रतिफल	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
					आन्तरिक	बाह्य
स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्रमा जोखिम संचार संयन्त्रको विकास	विपद् व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको स्थापना तथा विकास	निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
संचार माध्यम मार्फत सम्भावित जोखिमहरुको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य सम्बन्धि सूचना सम्प्रेषण	सम्भावित जोखिमहरुबारे सूचना प्रवाह	निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

विपद् व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको विकास तथा सूचना प्रवाह व्यवस्थापनको लागी रणनीतिक योजना निर्माण	विपद् व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको विकास तथा सूचना प्रवाह व्यवस्थापनको लागी रणनीतिक योजना	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
---	---	-----------	--	---	---	---

४.१.४ प्राथमिकता कार्य ४: विपद् जोखिम वारेको बुझाईका लागि क्षमता अभिवृद्धि

रणनीतिक गतिविधि	अपेक्षित प्रतिफल	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
					आन्तरिक	बाह्य
विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सम्बन्धि क्षमता अभिवृद्धि तालीम	समुदायको विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सम्बन्धि बुझाईमा सुधार	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
विद्यालयस्तरको पाठ्यक्रममा विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सम्बन्धि अन्तर विषयगत पाठ्यक्रम निर्माण तथा अध्ययन/अध्यापन गराउने	विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन क्षेत्रमा दक्ष जनशक्तिको विकास	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, शिक्षा शाखा, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
सरोकारवाला निकाय तथा समुदायहरु विपद् प्रभाव मुल्याङ्कन तथा भु-उपयोग योजना वारे क्षमता अभिवृद्धि तालीम	समुदायको विपद् प्रभाव मुल्याङ्कन तथा भु-उपयोग योजना सम्बन्धि बुझाईमा सुधार	दीर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य	√	√

				प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स		
यातायात व्यवसायीहरुको लागी सडक सुरक्षा सम्बन्धि अभिमुखिकरण कार्यक्रम	सडक सुरक्षा सम्बन्धि बुझाईमा सुधार	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपतीकालन कार्यसंचालन केन्द्र	सडक विभाग, ट्राफिक प्रहरी	√	
विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सम्बन्धि अध्ययन तथा अनुसन्धान	विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलनका लागी नयाँ प्रविधिहरुको खोज तथा विकास	दीर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपतीकालन कार्यसंचालन केन्द्र	विश्वविद्यालयहरु, नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

४.२ प्राथमिकता क्षेत्र २: संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा विपद् जोखिम शासकीय पद्धति सुदृढिकरण

४.२.१ प्राथमिकता कार्य ५: संस्थागत संरचनाहरुको स्थापना एवं प्रणाली सुदृढिकरण

रणनीतिक गतिविधि	अपेक्षित प्रतिफल	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
					आन्तरिक	बाह्य
स्थानीय तहमा एकिकृत (विपद् तथा स्वास्थ्य) आपतकालीन केन्द्र स्थापना तथा सशक्तिकरण	स्थानीय तहमा आपतकालीन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य सेवा प्रभावकारी हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्वास्थ्य शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

भुकम्पीय जोखिममा रहेका सामुदायिक भवनहरुको प्रबलिकरण	सम्भावित जोखिमको न्युनिकरण	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
विपद् व्यवस्थापन समितिहरुको गठन/पुर्नगठन/पुर्नताजगी (पालिका, वडा, समुदाय, विद्यालय)	विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन प्रभावकारी हुने	अल्पकालीन	गाँउपालिका	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	

४.२.२ प्राथमिकता कार्य ६: कानूनी तथा नियामक संरचना निर्माण

रणनीतिक गतिविधि	अपेक्षित प्रतिफल	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
					आन्तरिक	बाह्य
स्थानिय विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन ऐन निर्माण/अद्यावधिक तथा तर्जुमा	विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापनका लागी नियमावली तयार	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपतीकालन कार्यसंचालन केन्द्र, पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, डिभिजन वन कार्यलय, जिल्ला भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

विपद् जोखिम मुल्यांकन समावेशीत वातावरण संरक्षण ऐन र वातावरणीय प्रभाव मुल्यांकन निर्देशिका निर्माण	विपद् जोखिम मुल्यांकन समावेश	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र, पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, डिभिजन वन कार्यलय, जिल्ला भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
विकास निर्माण परियोजना छनौटका लागी प्रारम्भिक जोखिम मुल्यांकन कार्यढाँचा निर्माण	विकास निर्माण क्रियाकलापहरुको जोखिम मुल्यांकन हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र, पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, डिभिजन वन कार्यलय, जिल्ला भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
आपतकालीन कोष, खाद्य बैंक संचालन, आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र संचालनका निम्ति आवश्यक कार्यविधिहरु निर्माण/अद्यावधिक गर्ने	आपतकालिन निकायहरुको संचालन प्रक्रिया नियमित हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र, पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, डिभिजन वन कार्यलय, जिल्ला भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

आपतकालीन समयमा संकटासन्न समुहहरुको सुरक्षा तथा लैंगिक हिंसा अन्त्यका लागी निर्देशिका तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने	आपतकालीन समयमा लैंगिक हिंसाको रोकथाम	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपतीकालन कार्यसंचालन केन्द्र, पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, डिभिजन वन कार्यलय, जिल्ला भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
सामुदायिक स्तरमा आपतकालीन प्रतिकार्यको समयमा स्वयंसेवकहरुलाई परिचालन गर्न निर्देशिका निर्माण	स्वयंसेवकहरु परिचालनमा सहजीकरण	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपतीकालन कार्यसंचालन केन्द्र, पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, डिभिजन वन कार्यलय, जिल्ला भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
विपद् पूर्वतयारी, प्रतिकार्य, पुर्नलाभ, पुनर्निर्माण र पुनर्स्थापनाका लागी गैर-सरकारी संस्थाहरुको परिचालन गर्न निर्देशिका निर्माण	गैर-सरकारी संस्थाहरु प्रभावकारी तथा पारदर्शी परिचालन	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपतीकालन कार्यसंचालन केन्द्र, पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, डिभिजन वन कार्यलय, जिल्ला भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

विपद्को समयमा भग्नावशेष र फोहोर व्यवस्थापन गर्न निर्देशिका निर्माण	भग्नावशेष र फोहोरमैलाको प्रभावकारी व्यवस्थापन	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र, पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, डिभिजन वन कार्यलय, जिल्ला भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
खोज र उद्धार कार्यको प्रभावकारीता बढाउन आवश्यक मापदण्डहरु सहितको निर्देशिका निर्माण	प्रभावकारी खोज र उद्धार	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र, पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, डिभिजन वन कार्यलय, जिल्ला भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
स्थानिय विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन र जलवायु परिवर्तन अनुकुलन योजना निर्माण/अद्यावधिक गर्ने	स्थानिय स्तरमा विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन र जलवायु परिवर्तन अनुकुलनका योजनाहरु एकिकृत रुपमा उपलब्ध हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र, पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, डिभिजन वन कार्यलय, जिल्ला भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

जलाधार संरक्षण गुरुयोजना निर्माण	जल उत्पन्न विपद् जोखिम न्युनिकरण	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र, पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, डिभिजन वन कार्यलय, जिल्ला भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
हरित पूर्वाधार र पारिस्थितिकिय प्रणलीमा केन्द्रित विपद् जोखिम न्युनिकरण निर्देशिकाहरु तयार गर्ने	प्रकृतिमा आधारित समाधानका उपायहरुको अवलम्बन	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र, पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, डिभिजन वन कार्यलय, जिल्ला भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
प्राकृतिक तथा जलवायुजन्य प्रकोप व्यवस्थापनका लागि निर्देशिका तयार गर्ने	प्राकृतिक तथा जलवायुजन्य प्रकोपहरुको प्रभावकारी व्यवस्थापन	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र, पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, डिभिजन वन कार्यलय, जिल्ला भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

नदीजन्य स्रोत उत्खनन निर्देशिका तयार गर्ने	अवैध नदीजन्य स्रोत उत्खनन नियन्त्रण	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र, पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, डिभिजन वन कार्यलय, जिल्ला भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
जोखिम संवेदनशील भु-उपयोग योजना कार्यान्वयन रणनीति निर्माण	जोखिम क्षेत्रको पहिचानको आधारमा भु-उपयोग	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र, पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, डिभिजन वन कार्यलय, जिल्ला भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

४.२.३ प्राथमिकता कार्य ७: विपद् जोखिम शुसासनका लागि क्षमता अभिवृद्धि, सहकार्य र साभेदारी

रणनीतिक गतिविधि	अपेक्षित प्रतिफल	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
					आन्तरिक	बाह्य
सरोकारवाला निकाय र समुदायहरुको विपद् जोखिम न्युनिकरण क्षमता पहिचान तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यत्रलमहरु संचालन	विपद् जोखिम सुशासन क्षमता विकास हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपत्तीकालन कार्यसंचालन केन्द्र,	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह	√	√

			पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा	मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रिय गै.स.स		
स्थानीय तहमा विपद् जोखिम न्युनिकरण संलग्न संघ-संस्थाहरुको संजाल स्थापना	सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको सहभागीता सुनिश्चित हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
विपद् तथा जलवायु जोखिम मुल्याङ्कन सम्बन्धि क्षमता विकास तालिम संचालन गर्ने	विपद् तथा जलवायु जोखिम मुल्याङ्कन गर्न आवश्यक जनशक्ति विकास हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
विभिन्न अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रिय गै.स.स विश्वविद्यालयहरु, अनुसन्धान केन्द्रहरु र अन्य सरोकारवाला निकायहरूसँग विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापनका लागी सहकार्य गर्ने	विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापनका लागी आवश्यक स्रोतहरुको व्यवस्थापन हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सबै विषयगत शाखाहरु	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रिय गै.स.स विश्वविद्यालयहरु, अनुसन्धान केन्द्रहरु	√	√

४.२.४ प्राथमिकता कार्य ढः विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा समावेशीताको सुनिश्चितता

रणनीतिक गतिविधि	अपेक्षित प्रतिफल	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
					आन्तरिक	बाह्य
विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापनका सबै प्रक्रियाहरुमा लैगिंक समावेशीकरणको अवधारणा लागु गर्ने	प्रत्येक क्षेत्रमा विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन क्रियाकलापहरु लैगिंक संवेदनशील हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सामाजिक विकास शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स विश्वविधालयहरु, अनुसन्धान केन्द्रहरु	√	
स्थानिय तहमा विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापनका लागी लैङ्गिक समानता, अपाङ्गता र सामाजिक समावेशीकरण कार्ययोजना तयार गर्ने	लैङ्गिक समानता, अपाङ्गता र सामाजिक समावेशीकरण कार्ययोजना उपलब्ध हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सामाजिक विकास शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स विश्वविधालयहरु, अनुसन्धान केन्द्रहरु	√	√
विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापनका कार्यबलम तथा नीति तर्जुमा गर्दा जोखिममा रहेका समुदायको पहुँच, प्रतिनिधित्व र प्रभावकारीता सुनिश्चित गर्न सामाजिक परिचालन कार्यक्रम संचालन गर्ने	विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापनका लागी सामाजिक परिचालन कार्यक्रम संचालन हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सामाजिक विकास शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय,	√	√

				अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स, विश्वविद्यालयहरु, अनुसन्धान केन्द्रहरु		
--	--	--	--	--	--	--

४.३ प्राथमिकता क्षेत्र ३: विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि उत्थानशीलता वृद्धि गर्न बृहत्तर जोखिम जानकारीमा आधारित निजि तथा सार्वजनिक लगानी प्रवर्द्धन

४.३.१ प्राथमिकता कार्य ९: उत्थानशीलता वृद्धिका लागि लगानी प्रवर्द्धन

रणनीतिक गतिविधि	अपेक्षित प्रतिफल	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
					आन्तरिक	बाह्य
पिछडिएका तथा सिमान्तकृत समुदायका सदस्यहरुलाई वैकल्पिक जीविकोपार्जन सम्बन्धि क्षमता तालिम	संकटासन्न समुदायको उत्थानशील क्षमताको बढ्ने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, योजना शाखा, आर्थिक विकास शाखा, पूर्वाधार शाखा	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
मनसुन पूर्व ढल/कुलो/नहर सरसफाई गर्ने	बाढी/भल बाढी उत्थानशील क्षमताको बढ्ने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, योजना शाखा, आर्थिक विकास शाखा, पूर्वाधार शाखा	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
नगरपालिकामा रहेका सम्पूर्ण विद्यालयहरुलाई आपतकालीन अस्थायी आश्रयस्थल बनाउन निर्माण, पुनर्निर्माण तथा प्रबलीकरण गर्ने	विद्यालय भवनहरु विपद् उत्थानशील हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, योजना शाखा, आर्थिक विकास शाखा, पूर्वाधार शाखा	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

आकाशे पानी संकलन तथा पानीको संरक्षण गर्न पोखरीहरु निर्माण गर्ने	बाढी,खडेरी तथा आगलागी बाट हुने क्षति कम हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, योजना शाखा, आर्थिक विकास शाखा, पूर्वाधार शाखा	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	✓	✓
सुख्खा क्षेत्रको वनमा अग्निरेखा निर्माण	आगलागी बाट हुने क्षति कम हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, योजना शाखा, आर्थिक विकास शाखा, पूर्वाधार शाखा	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	✓	✓
स्थानीय स्रोतमा आधारित हरित पूर्वाधारको प्रवर्द्धन	जलवायु परिवर्तन उत्थानशील क्षमताको बढ्ने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, योजना शाखा, आर्थिक विकास शाखा, पूर्वाधार शाखा	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	✓	✓
ताल, सिमसार र पोखरीको संरक्षणमा लगानी बढाउने	बाढी,खडेरी तथा पहिरो बाट हुने क्षति कम हुने	दिर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, योजना शाखा, आर्थिक विकास शाखा, पूर्वाधार शाखा	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	✓	✓
स्वास्थ्य सेवामा आकस्मिक उपचार क्षमताको संस्थागत विकास गर्ने	स्वास्थ्य संस्थाहरुको आकस्मिक उपचार क्षमतामा वृद्धि हुने	दिर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, योजना शाखा, आर्थिक विकास शाखा, पूर्वाधार शाखा	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	✓	✓

विपद् जोखिम न्युनिकरणका लागी नमुना विद्यालय निर्माण गर्ने	शिक्षा क्षेत्रमा विपद् उत्थानशील क्षमतामा वृद्धि हुने	दिर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, योजना शाखा, आर्थिक विकास शाखा, पूर्वाधार शाखा	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
जोखिमपूर्ण सार्वजनिक पूर्वाधारहरुको प्रबलीकरणमा लगानी बढाउने	सार्वजनिक पूर्वाधारहरु जोखिम सुरक्षित हुने	दिर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, योजना शाखा, आर्थिक विकास शाखा, पूर्वाधार शाखा	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
जोखिमपूर्ण निजी पूर्वाधारहरुको प्रबलीकरणलाई प्रोत्साहन गर्न वित्तिय प्रोत्साहन कार्यक्रमलाई लागु गर्ने	निजी पूर्वाधारहरु जोखिम सुरक्षित हुने	दिर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, योजना शाखा, आर्थिक विकास शाखा, पूर्वाधार शाखा	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
सम्पूर्ण सार्वजनिक पूर्वाधारहरु बालबालिका, अपाङ्ग तथा ज्येष्ठ नागरिकको उत्थानशील क्षमतामा वृद्धि हुने	बालबालिका, अपाङ्ग तथा ज्येष्ठ नागरिकहरुको उत्थानशील क्षमतामा वृद्धि हुने	दिर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, योजना शाखा, आर्थिक विकास शाखा, पूर्वाधार शाखा	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
खडेरी प्रतिरोधी कृषि प्रणाली तथा विउ-बिजन भण्डारण प्रविधिको प्रवर्द्धन	कृषि प्रणालीमा उत्थानशील क्षमतामा वृद्धि हुने	दिर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, योजना शाखा, आर्थिक विकास शाखा, पूर्वाधार शाखा	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	

जलवायुमैत्री कृषि प्रणाली कार्यन्वयन तथा प्रवर्द्धन	कृषिमा जलवायु परिवर्तनको जोखिम कम हुने	दिर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, योजना शाखा, आर्थिक विकास शाखा, पूर्वाधार शाखा	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
बाढी तथा पहिरोको जोखिम न्युनिकरणका लागि आवश्यक संरचनात्मक, जैविक तथा आधारित समाधानका उपायहरुको कार्यान्वयन तथा प्रवर्द्धन	संरचनात्मक, जैविक तथा प्रकृतिमा आधारित समाधानका उपायहरु मार्फत बाढी तथा पहिरोको जोखिम कम हुने	दिर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, योजना शाखा, आर्थिक विकास शाखा, पूर्वाधार शाखा	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
जलवायुमैत्री गाँउको विकास गर्ने	जलवायु परिवर्तनको जोखिम कम हुने	दिर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, योजना शाखा, आर्थिक विकास शाखा, पूर्वाधार शाखा	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
वर्तमान सडक ढल प्रणालीको सुधार गर्ने	भल बाढीको जोखिम कम हुने	दिर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, योजना शाखा, आर्थिक विकास शाखा, पूर्वाधार शाखा	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	

४.३.२ प्राथमिकता कार्य १०: विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा सार्वजनिक लगानी वृद्धि

रणनीतिक गतिविधि	अपेक्षित प्रतिफल	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
					आन्तरिक	बाह्य
विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सबै विषयगत शाखाहरुलाई वार्षिक बजेटको न्यूनतम १० प्रतिशत विनियोजन गर्ने	विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा क्षेत्रगत लगानी सुनिश्चित हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सम्पूर्ण विषयगत शाखाहरु	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु	√	
विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि बजेट तयार गर्दा लैगिंक उत्तरदायी बजेट निर्माण गर्ने	विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा समानता तथा समावेशीकरणका लागि बजेट उपलब्ध हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सम्पूर्ण विषयगत शाखाहरु	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु	√	
स्थानीय तथा सामुदायिक स्तरमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कोषको स्थापना	वतावरणमैत्री विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा लगानी वृद्धि	दिर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सम्पूर्ण विषयगत शाखाहरु	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु	√	√

४.३.३ प्राथमिकता कार्य ११ : विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा निजी लगानी वृद्धि

रणनीतिक गतिविधि	अपेक्षित प्रतिफल	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
					आन्तरिक	बाह्य
विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि नविनतम तथा वैकल्पिक वित्तिय उपकरणहरु (पूर्वानुमानमा आधारित वित्त, पुर्नबिमा)को विकास तथा प्रवर्द्धन गर्ने	विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा निजी क्षेत्रको संलग्नता बढ्ने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, उद्योग वाणिज्य महासंघ, राष्ट्रिय बीमा संस्थान, निजी क्षेत्र		√

पुर्नलाभ तथा पूनर्निर्माणका चरणहरुमा सामाजिक उत्तरदायित्व कार्यबलम मार्फत लगानी बढाउने	पुर्नलाभ तथा पूनर्निर्माणका चरणमा निजी लगानी बढ्ने		स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, उद्योग वाणिज्य महासंघ, राष्ट्रिय बीमा संस्थान, निजी क्षेत्र		√
निजी तथा समुदायमा आधारित संघ-संस्थाहरुद्वारा विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा लगानी गर्न सहज व्यवस्था निर्माण गर्ने	विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा निजी लगानी बढ्ने		स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, उद्योग वाणिज्य महासंघ, राष्ट्रिय बीमा संस्थान, निजी क्षेत्र		√

४.३.४ प्राथमिकता कार्य १२: जोखिम हिस्सेदारी, बिमा तथा सामाजिक सुरक्षा मार्फत विपद् उत्थानशीलता वृद्धि

रणनीतिक गतिविधि	अपेक्षित प्रतिफल	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
					आन्तरिक	बाह्य
विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा संलग्न व्यक्ति तथा समुदायहरुको लागी जीवन बीमाको व्यवस्था गर्ने	विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा संलग्न व्यक्ति तथा समुदायहरुको उत्थानशील क्षमताको वृद्धि	अल्पकालीन	सामाजिक विकास शाखा, आर्थिक तथा प्रशासन शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	बीमा समिति, राष्ट्रिय बीमा संस्थान	√	√
कृषिमा बढ्दो जोखिम र खाद्य असुरक्षा चुनौतीलाई सम्बोधन गर्न कृषि बीमा, बाली बीमा, किसान लाभ कार्यक्रम र खाद्यान्न तथा विउ-विजन भण्डारणको स्थापना गर्ने	कृषि क्षेत्रमा उत्थानशील क्षमताको वृद्धि	अल्पकालीन	कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, आर्थिक तथा प्रशासन शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, बीमा समिति, राष्ट्रिय बीमा संस्थान	√	√
समुदायमा तथा योगदानमा आधारित योजनाहरु विकास र कार्यान्वयन	समुदायमा आधारित विपद् जोखिम बिमा योजनाहरु उपलब्ध हुने	मध्यकालीन	कृषि शाखा, सामाजिक विकास शाखा, आर्थिक तथा प्रशासन शाखा,	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरु		√

			स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति			
सार्वजनिक तथा महत्वपूर्ण पूर्वाधारहरुको लागि विपद् विमा प्रवर्द्धन गर्ने	विपद् जोखिम विमा प्रभावकारी हुने	दिर्घकालीन	पूर्वाधार शाखा,स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु		√

४.४ प्राथमिकता क्षेत्र ४: प्रभावकारी विपद् प्रतिकार्य र पुर्नलाभ, पुनःस्थापना तथा पुनः निर्माणमा “अभ्र राम्रो र बलियो निर्माण” का लागि विपद् पूर्व तयारीको सुदृढिकरण

४.४.१ प्राथमिकता कार्य १३: प्रभावकारी विपद् प्रतिकार्यका लागि विपद् पूर्वतयारीको सुदृढिकरण

रणनीतिक गतिविधि	अपेक्षित प्रतिफल	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
					आन्तरिक	बाह्य
विषयगत क्षेत्रहरुमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनलाई प्राथमिकतामा राखी नीति तथा कार्यक्रम सम्बन्धी क्षमता विकास गर्ने	स्थानीय तहमा संस्थागत तथा नीतिगत क्षमता अभिवृद्धि हुने	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा,योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
खाद्यान्न, औषधि तथा अन्य अत्यावश्यक राहत तथा उद्धार सामग्री/उपकरणहरुको उचित भण्डारण (गोदाम धर स्थापना)	विपद् संवेदनशील स्थानमा राहत तथा उद्धार सामग्री/उपकरणहरुको भण्डारण व्यवस्था हुने	दिर्घकालीन	पूर्वाधार शाखा,योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
स्थानीय आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्र स्थापना/सशक्तिकरण	विपद् व्यवस्थापन प्रभावकारी हुने	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा,योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन	√	√

				प्राधिकरण, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स		
स्थानीय तहमा आवश्यक मात्रामा मानव तथा पशुपक्षी आश्रयस्थल स्थापना गर्ने	सुरक्षित आश्रयस्थलको व्यवस्था हुने	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा,योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
आपतकालीन संचार प्रणालीको स्थापना तथा सबलिङ्गकरण	जोखिम संचार सयन्त्रको सबलिङ्गकरण	मध्यकालीन	पूर्वाधार शाखा,योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
आपतकालीन अवस्थामा निकासी मार्गको रूपमा हवाई तथा सडक यातायात सेवाको पहुँच बढाउने	प्रभावकारी यातायात सेवाको उपलब्धता बढ्ने	मध्यकालीन	पूर्वाधार शाखा,योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, सुरक्षा निकाय, यातायात सेवा समितिहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

४.४.२ प्राथमिकता कार्य १४: विपद् पूर्वतयारीको लागि बहु- प्रकोप पूर्व सूचना प्रणालीको विकास

रणनीतिक गतिविधि	अपेक्षित प्रतिफल	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
					आन्तरिक	बाह्य
प्रमुख प्रकोपहरुको तथ्याङ्क विश्लेषण तथा पूर्वानुमानमा आधारित सूचना तयार तथा सम्प्रेषण गर्ने	प्रारम्भिक सर्तकता सम्बन्धित सूचना प्रसारण हुने	निरन्तर	पूर्वाधार शाखा,योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण	√	√

			आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र	तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, सुरक्षा निकाय, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स		
सम्भावित जोखिम क्षेत्रहरुमा पूर्व सूचना प्रणालीको तथा संकेतहरु जडान गरिने	पूर्व सूचना प्रणालीको पहुँच बढ्ने	निरन्तर	पूर्वाधार शाखा,योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, सुरक्षा निकाय, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
पूर्व सूचना प्रणाली सम्बन्धि सचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि तालिम संचालन गर्ने	पूर्व सूचना प्रणालीबारे क्षमता अभिवृद्धि हुने	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा,योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, सुरक्षा निकाय, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
पूर्व सूचना प्रणाली संचालन सम्बन्धि कार्यविधि निर्माण गर्ने	पूर्व सूचना प्रणाली संचालनका लागी कार्यविधि उपलब्ध हुने	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा,योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, सुरक्षा निकाय, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

जोखिममा परेका संकटासन्न समुहहरुका लागी पूर्वसुचना प्रणालीको सुचना सामाग्रीहरुको निर्माण तथा सार्वजनिकीकरण	संकटासन्न समुहहरुलाई पूर्वसुचना प्रणालीको बारेमा जानकारी हुने	मध्यकालीन	पूर्वाधार शाखा,योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, सुरक्षा निकाय, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
पूर्वसुचना प्रणाली र प्रतिकार्य सम्बन्धि नियमित परिक्षण तथा परिदृष्यमा आधारित कृत्रिम नमुना अभ्यासहरु संचालन गर्ने	पूर्वसुचना प्रणाली र प्रतिकार्य क्षमताको प्रभावकारीता परिक्षण हुने	मध्यकालीन	पूर्वाधार शाखा,योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, सुरक्षा निकाय, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

४.४.३ प्राथमिकता कार्य १५: समुदायमा आधारित विपद् जोखिम न्यूनीकरण प्रबर्द्धन

रणनीतिक गतिविधि	अपेक्षित प्रतिफल	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
					आन्तरिक	बाह्य
समुदायमा आधारित विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्रणालीलाई सबलीकरण गर्ने	विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा समुदायको सशक्तिकरण हुने	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा,योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, सुरक्षा निकाय,सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागी समुदायमा आधारित संस्था तथा संजालहरुको स्थापना	स्थानीय तहमा समुदायमा आधारित विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्रभावकारी हुने	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, सुरक्षा निकाय, सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
स्थानीय स्तरमा विपद् प्रतिकार्य र खोज तथा उद्धार टोलीहरु गठन र क्षमता अभिवृद्धि तालिम संचालन	स्थानीय तहको खोज तथा उद्धार कार्य प्रभावकारी हुने	अल्पकालीन	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, सुरक्षा निकाय, सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
स्थानीय निकाय, गैर-सरकारी संस्थाहरु र नागरीक समाज बीच सहकार्यका लागी निर्देशिका निर्माण तथा कार्यान्वयन	स्थानीय समुदायमा आधारित र गैरसरकारी संस्थाहरु बीचको साभेदारीमा प्रवृद्धन हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, सुरक्षा निकाय, सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
स्थानीय स्तरमा प्रत्येक प्रकोपको लागि समुदायमा आधारित पुर्व सूचना प्रणालीको विकास गर्ने	समुदायमा आधारित पुर्व सूचना प्रणाली मार्फत पुर्व तयारीलाई सुदृढ बनाएर विपदको क्षति कम हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, पूर्वाधार र योजना शाखा, सामाजिक विकास शाखा, वडाहरु	सम्बन्धित संघीय मन्त्रालय, सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

समुदायमा आधारित स्वयंसेवकहरुको संयन्त्रको र क्षमता विकास गर्ने	प्रशिक्षित स्वयंसेवकहरु समुदायमा उपलब्ध हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,पूर्वाधार र योजना शाखा, सामाजिक विकास शाखा, वडाहरु	सम्बन्धित संघिय मन्त्रालय ,सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागी समुदायमा आधारित संस्थाहरुको कार्यक्रम र नीति निर्माणमा महिला, बालबालिका, वृद्ध र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु र संकटासन्न समुदायहरुको पहुँच, प्रतिनिधित्व र प्रभावकारी सहभागिता सुनिश्चित गर्ने	समुदायमा आधारित विपद् जोखिम व्यवस्थापन समावेशी हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,पूर्वाधार र योजना शाखा, सामाजिक विकास शाखा, वडाहरु	सम्बन्धित संघिय मन्त्रालय ,सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
अनुगमन तथा मूल्यांकन योजना र कार्यविधि तयार गर्ने	विपद् जोखिम व्यवस्थापन कार्यको लागी स्थानीय तहको जवाफदेहीता कायम हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,पूर्वाधार र योजना शाखा, सामाजिक विकास शाखा, वडाहरु	सम्बन्धित संघिय मन्त्रालय ,सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	

४.४.४ प्राथमिकता कार्य १६: विपद् पूर्वतयारीका लागि सञ्चार तथा प्रसारण प्रणाली सुदृढिकरण

रणनीतिक गतिविधि	अपेक्षित प्रतिफल	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
					आन्तरिक	बाह्य
सामदायिक सुचना केन्द्र स्थापना गर्ने	समुदायलाई विपद् जोखिमबारे जानकारी हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,सुचना प्रविधि शाखा, वडाहरु	सम्बन्धित संघिय मन्त्रालय ,सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	

विपद् जोखिम सचेतना तथा पूर्वसुचना प्रणालीसँग आधुनिक सुचना प्रविधि जोड्न संस्थागत नीति तथा कार्यक्रम विकास गर्ने	विपद् जोखिम सचेतना तथा पूर्वसुचना प्रणालीसँग आधुनिक सुचना प्रविधिको प्रभावकारी प्रयोग हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,सुचना प्रविधि शाखा, वडाहरु	सम्बन्धित संघिय मन्त्रालय ,सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
स्थानीय संचार माध्यमहरुको प्रयोग गरेर आवश्यक तथा उपयुक्त सन्देशहरु प्रवाह गर्ने	स्थानीय तहमा प्रभावकारी संचार प्रचार-प्रसार हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,सुचना प्रविधि शाखा, वडाहरु	सम्बन्धित संघिय मन्त्रालय ,सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
संकटासन्न समुहहरुको लागी विपेश प्रकारको संचार र सुचना प्रसारण प्रक्रिया अनुसरण गर्ने	संकटासन्न समुहहरुको विपद् सुचनामा पहुँच बढ्ने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,सुचना प्रविधि शाखा, वडाहरु	सम्बन्धित संघिय मन्त्रालय ,सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
स्थानीय तहमा विपद् जोखिम न्युनीकरणका लागी वेभ पोर्टलको स्थापना गर्ने	स्थानीय तहमा वेभ पोर्टल मार्फत विपद् जोखिम र क्षतिको जानकारी उपलब्ध हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,सुचना प्रविधि शाखा, वडाहरु	सम्बन्धित संघिय मन्त्रालय ,सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
आधुनिक सुचना प्रविधिको प्रयोग गरी पुनःस्थापना र पुनःनिर्माणका लागी द्रुत मुल्याङ्कन प्रणालीको विकास गर्ने	विपद् क्षतिको जानकारी तुरुन्तै उपलब्ध हुन	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,सुचना प्रविधि शाखा, वडाहरु	सम्बन्धित संघिय मन्त्रालय ,सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

४.४.५ प्राथमिकता कार्य १७: खोज तथा उद्धारको क्षमता अभिवृद्धि

रणनीतिक गतिविधि	अपेक्षित प्रतिफल	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
					आन्तरिक	बाह्य
आपतकालीन सञ्चालन केन्द्रहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	आकस्मिक सञ्चालन केन्द्रहरुको क्षमता अभिवृद्धि हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति , सुचना शाखा, पूर्वाधार र योजना शाखा	गृह मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
राहत सङ्कलन र परिचालनमा दोहोरोपन जाँच गर्न एकद्वार प्रणालीको अवलम्बन गर्ने	विपद् प्रतिकार्यहरु एकरूपता र पारदर्शी हुने र नदोहोरीने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति , सुचना शाखा, पूर्वाधार र योजना शाखा, वडा कार्यलय	गृह मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
स्थानीय तहमा समुदायमा आधारित खोज तथा उद्धार टोली गठन गर्ने	स्थानीय तहमा समुदायमा आधारित खोज तथा उद्धार टोली गठन गरिने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति , सुचना शाखा, पूर्वाधार र योजना शाखा, वडा कार्यलय	सम्बन्धित संघीय मन्त्रालय, नेपाली सेना, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल प्रहरी, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
वडा स्तरमा प्रशिक्षित प्रथम प्रतिकार्यकर्ताहरु तयार गर्ने	तलिम प्राप्त प्रथम प्रतिकार्यकर्ताहरु वडास्तरमा तयार गरिनेछ	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति , सुचना शाखा, पूर्वाधार र योजना शाखा, वडा कार्यलय	सम्बन्धित संघीय मन्त्रालय, नेपाली सेना, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल प्रहरी, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
मुख्य सडक छेउमा एम्बुलेन्स सेवाको संजाल बनाउने	विपद् समयमा एम्बुलेन्स सेवा सजिलै उपलब्ध हुने	अल्पकालीन	स्वास्थ्य इकाई, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, स्वास्थ्य संस्था,	√	

				अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स		
सडक दुर्घटनाको उपचारमा सीप विकासका लागि प्रत्येक तहका स्वास्थ्यकर्मीलाई तालिम प्रदान गर्ने	सडक दुर्घटनाको उपचारमा वास्थ्यकर्मीको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ	अल्पकालीन	स्वास्थ्य इकाई, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, स्वास्थ्य संस्था, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाली सेना र नेपाल प्रहरीको खोज तथा उद्धार टोलीको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाली सेना र नेपाल प्रहरीले खोजी तथा उद्धार गर्न योग्य हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	गृह मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, नेपाली सेना, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल प्रहरी	√	
विपद् प्रभावित व्यक्ति र समुदायलाई सहयोग गर्न मानविय मापदण्ड पालना गर्ने	मानविय सहायता उच्च गुणस्तरको हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	गृह मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
आधुनिक सुचना प्रविधिको प्रयोग गरी हानि र क्षतीको तथ्यांक संकलनको लागि द्रुत मूल्याङ्कन प्रक्रिया विकास गर्नु र हानि र क्षतिको खण्डीकृत तथ्यांक सङ्कलन गर्ने	द्रुत मूल्याङ्कन प्रक्रिया लागु भइ आपतकालीन प्रतिकार्यहरु कुशल र प्रभावकारी हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सुचना शाखा, पूर्वाधार र योजना शाखा, वडा कार्यलय	सम्बन्धित संघीय मन्त्रालयहरु, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
विपद् पश्चातको आपतकालमा शिक्षा, स्वास्थ्य, पोषण र पिउने पानीको व्यवस्था सुनिश्चित गर्ने	शिक्षा, स्वास्थ्य, पोषण र खाने पानीको विपद् पश्चातको आपत्कालिन व्यवस्थापन हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सुचना शाखा, पूर्वाधार र योजना शाखा, सामाजिक विकास शाखा, स्वास्थ्य शाखा, शिक्षा शाखा	सम्बन्धित संघीय मन्त्रालयहरु, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

विपद् पश्चातको राहत, उद्धार र पुर्नस्थापना सरकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रबाट प्रदान गरीने सेवाहरुमा जोखिममा परेका र बञ्चित वर्गको प्राथमिकता र पहुँचमा वृद्धि सुनिश्चित गर्ने	राहत, उद्धार र पुर्नस्थापना सेवामा विपन्न वर्गको पहुँच	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सामाजिक विकास शाखा,	सम्बन्धित संघीय मन्त्रालयहरु, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स, राजनीतिक दलहरु र तिनीहरुको भ्रातृ संगठन	√	√
स्थानिय तहमा विपद् पूर्वतयारी र प्रतिकार्य योजना तयार गर्ने	स्थानिय तहमा विपद् पूर्वतयारी र प्रतिकार्य योजना उपलब्ध भई संचालन हुनेछ	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
प्रभावकारी पुर्वतयारी र प्रतिकार्यको लागी विभिन्न स्तरहरु (स्थानिय, समुदाय) र क्षेत्रहरु (स्कूल, अस्पताल) मा नियमित रुपमा नमुना अभ्यास गर्ने	नमुना अभ्यासले तयारी र प्रतिकार्य प्रभावकारी हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति , सुचना शाखा, पूर्वाधार र योजना शाखा, वडा कार्यलय	सम्बन्धित संघीय मन्त्रालयहरु, नेपाली सेना, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल प्रहरी अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
खोज तथा उद्धार र प्रतिकार्यको लागी प्रशिक्षित मानव संसाधन विकास गर्ने	सबै तहमा प्रभावकारी खोज तथा उद्धार र प्रतिकार्य हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति , सुचना शाखा, पूर्वाधार र योजना शाखा, वडा कार्यलय	सम्बन्धित संघीय मन्त्रालयहरु, नेपाली सेना, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल प्रहरी, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
विपद् पश्चात आवश्यक सामाजिक परामर्श र मानसिक स्वास्थ्य प्रवर्द्धन गर्न प्रशिक्षित र दक्ष मानव संसाधन विकास गर्ने	सामाजिक परामर्श र मानसिक स्वास्थ्य प्रवर्द्धनका लागी दक्ष जनशक्ति उपलब्धताको विकास हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सामाजिक विकास शाखा,	सम्बन्धित संघीय मन्त्रालयहरु, नेपाली सेना, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल प्रहरी, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
प्रभावकारी प्रतिकार्यको लागी सामुहिक दृष्टिकोणलाई बलियो बनाउने	सबै वडा तहमा प्रतिकार्य प्रभावकारी हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति , सुचना शाखा	सम्बन्धित संघीय मन्त्रालयहरु, नेपाली सेना, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	√	√

				प्रहरी अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स		
खोज, उद्धार र प्रतिकार्यका क्रममा महिला, बालबालिका, बृद्धबृद्धा र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सुरक्षा र अन्य आश्रयकताको लागी विशेष व्यवस्था गर्ने	विपद्को समयमा संकटासन्न समुह सुरक्षित हुने	दीर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सुचना शाखा, सामाजिक शाखा	सम्बन्धित संघीय मन्त्रालयहरू, नेपाली सेना, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल प्रहरी, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
विपद् पूर्वतयारी र प्रतिकार्यका लागी सामुदायीक संस्थाहरू (बाल क्लब, आमा समुह, ज्येष्ठ नागरीक मञ्च, नागरीक सरोकार केन्द्र, वन उपभोक्ता समुह, आदि) को क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	सामुदायीक संस्थाहरूको विपद् प्रतिकार्य क्षमता अभिवृद्धि हुने	दीर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सुचना शाखा, सामाजिक शाखा	सम्बन्धित संघीय मन्त्रालयहरू, नेपाली सेना, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल प्रहरी, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

४.४.६ प्राथमिकता कार्य १८: पुर्नलाभ, पुनःस्थापना र पुनर्निर्माणमा “अभ्र राम्रो र बलियो निर्माण” अवधारणा प्रवर्द्धन

रणनीतिक गतिविधि	अपेक्षित प्रतिफल	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
					आन्तरिक	बाह्य
विपद् प्रभावित धरधुरीहरूका लागी पुनर्वास र पूर्वाधार पुनःस्थापना लागी पुनर्वास निर्देशिका तयार गर्ने	पुनर्वास निर्देशिका तयार गरी लागु हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, पूर्वाधार र योजना शाखा, वडा कार्यलय	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
पुर्नलाभ, पुनर्वास र पुनर्निर्माणमा “अभ्र राम्रो र बलियो निर्माण” स्थानीय निर्देशिका तयार गर्ने	“अभ्र राम्रो र बलियो निर्माण” स्थानीय निर्देशिका उपलब्ध हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, पूर्वाधार र योजना शाखा, वडा कार्यलय	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
पुर्नलाभ, पुनर्वास र पुनर्निर्माणमा विपद् जोखिम न्युनिकरण गतिविधिहरू समावेश गर्ने	भविष्यमा प्रकोपजन्य जोखिम कम हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, पूर्वाधार र योजना शाखा, वडा कार्यलय	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

पुर्नलाभ र पुनर्निर्माणमा स्थानीय स्रोत साधन, प्रविधि, ज्ञान र सीपको विकास तथा उपयोग गर्ने	पुर्नलाभ र पुनर्निर्माण मितव्ययी तथा दिगो हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, पूर्वाधार र योजना शाखा, वडा कार्यलय	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
विपद् प्रभावित क्षेत्रमा भौतिक पूर्वाधारहरुको निर्माण तथा जीर्णोद्धारमा संकटासन्न व्यक्तिहरुको विपेश आवश्यकताहरुलाई सम्बोधन गर्ने	विपद् प्रभावित क्षेत्रमा भौतिक पूर्वाधारहरुको निर्माण तथा जीर्णोद्धार समावेशी हुने	अल्पकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, पूर्वाधार र योजना शाखा, सामाजिक शाखा, वडा कार्यलय	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
भवन निर्माण, प्रबलिकरण, र जीर्णोद्धार सम्बन्धी प्रशिक्षण पुस्तिका, सुचना, शिक्षार सञ्चार सामाग्रीहरु विकास र वितरण गर्ने	भवन निर्माण, प्रबलिकरण र जीर्णोद्धार सम्बन्धी तालिम सामाग्री विकास र वितरण हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, पूर्वाधार र योजना शाखा, सुचना शाखा	सहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग, विश्वविद्यालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
विपद् जोखिम न्यूनीकरण र पुनर्निर्माण र जलवायु परिवर्तन अनुकुलनमा “अभ्र राम्रो र बलियो निर्माण” को लागी निर्माण प्रविधि, सामाग्री, पूर्वाधार डिजाइन, र व्यवस्थापनको अनुसन्धान र विकासलाई बढावा दिने	उन्नत प्रविधिको विकाससँगै पुनर्निर्माण अभ्र राम्रो र बलियो हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, पूर्वाधार र योजना शाखा, सुचना शाखा	विश्वविद्यालयहरु, इन्जिनियरिङ अध्ययन संस्थान, सहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग, जल उत्पन्नप्रकोप व्यवस्थापन विभाग, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
प्रकोप प्रतिरोधि निर्माण र पुनर्निर्माणको लागी तालिम र सचेतना कार्यक्रम	पुनर्निर्माणमा “अभ्र राम्रो र बलियो हुने” क्षमता अभिवृद्धि हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, पूर्वाधार र योजना शाखा, सुचना शाखा	सम्बन्धित संघीय मन्त्रालय, प्रदेश र स्थानीय सरकार, नेपाल निर्माण व्यपसायी महासंघ, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
राष्ट्रिय तथा स्थानीय स्तरका सञ्चार माध्यम मार्फत विपद् प्रतिरोधी	विपद् प्रतिरोधी निर्माण प्रक्रिया र विपद् जोखिम	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,	सञ्चार तथा सुचना प्रविधि मन्त्रालय, गृह	√	√

निर्माण कार्यविधि र विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी सचेतनामुलक कार्यक्रमहरु तयार गरी सञ्चालन गर्ने	न्यूनीकरण सम्बन्धी सचेतनाको स्तर बढ्ने		पूर्वाधार र योजना शाखा, सुचना शाखा	मन्त्रालय, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स		
पुनर्निर्माण गर्दा भूकम्प, बाढी, पहिरो र अन्य प्राकृतिक प्रकोप प्रतिरोधी निर्माण संरचना कार्यविधिहरु अवलम्बन गर्ने	संरचना प्राकृतिक प्रकोप प्रतिरोधी हुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, पूर्वाधार र योजना शाखा, सुचना शाखा	सहरी विकास मन्त्रालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
भवन आचारसंहिता कायम राख्न र पूर्वाधार तथा भवन पुनर्निर्माण गुणस्तरीय निर्माण सामग्रीको प्रयोग सुनिश्चित गर्न संयुक्त अनुगमन प्रणालीको व्यवस्था गर्ने	पुनर्निर्माण गरिएका रिचनाहरु भुकम्प प्रतिरोधी बन्ने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, पूर्वाधार र योजना शाखा, सुचना शाखा	सहरी विकास मन्त्रालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
उच्च जोखिम भएका क्षेत्रमा आवास विकास, ठूला स्तरमा निर्माण र उद्योग स्थापना गर्न निषेध गर्ने र भू-उपयोग नीति परिमार्जन गर्दा विपद् जोखिमलाई आधारमानी वर्गीकरण गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाउने	विपद् जोखिमलाई आधारित भएर भूमि वर्गीकरण हुने र उच्च जोखिम भएका क्षेत्रमा संरचना निर्माण नहुने	मध्यकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, पूर्वाधार र योजना शाखा, सुचना शाखा, कृषि शाखा	सहरी विकास मन्त्रालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
उच्च जोखिम क्षेत्रमा रहेका बस्तीहरुलाई न्युन जोखिम क्षेत्रमा स्थान्तरण गर्ने	उच्च जोखिम क्षेत्रका बस्तीहरु जोखिम सुरक्षित हुने	दिर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, पूर्वाधार र योजना शाखा, सामाजिक शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
पुनर्निर्माणमा भौतिक पूर्वाधारका योजना सहित एकिकृत बस्ती विकास गर्ने	योजनाबद्ध बस्तीहरुको विकाससँगै पुनर्निर्माण अभ्र राम्रो हुने	दिर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, पूर्वाधार र योजना शाखा, सामाजिक शाखा	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

५. प्रकोप अनुसार तत्काल प्राथमिकता कार्यहरू

क्रियाकलापहरू	प्रस्तावित स्थानहरू	वडा	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कोषको स्रोत	
						आन्तरिक	बाह्य
भुकम्प							
भुकम्पीय जोखिम क्षेत्रहरूको नक्साङ्कन, मुल्यांकन तथा सार्वजनिकीकरण	सम्पूर्ण गाउँपालिका	सम्पूर्ण	१ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरू, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय	√	√
भुकम्पीय जोखिम उच्च रहेका पूर्वाधारहरूको (लिङ्ग, उमेर र अपाङ्गतामा आधारित) सम्मुखता तथा सकंटासन्नताको अवस्था मुल्यांकन तथा सार्वजनिकीकरण	सम्पूर्ण गाउँपालिका	सम्पूर्ण	१ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरू, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय	√	√
भुकम्पीय जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना निर्माण	सम्पूर्ण गाउँपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरू, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय	√	√

जोखिम अवस्थामा रहेका सार्वजनिक पूर्वाधारहरुको प्रबलिकरण	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	५ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गे.स.स	√	√
पालिका क्षेत्रमा रहेका सिकर्मी, डकर्मी, निर्माण व्यवसायी तथा निर्माण क्षेत्रमा संलग्न कर्मचारीहरु तथा संघ-संस्थाका प्रतिनिधिहरुलाई भुकम्प प्रतिरोधी निर्माणबारे क्षमता अभिवृद्धि तालिम	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	१ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गे.स.स	√	
खुला ठाउँ र निकासी मार्गहरुको पहिचान तथा नक्साङ्कन	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	१ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, वडा कार्यलयहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गे.स.स	√	
आकस्मिक प्रतिकार्यको लागि आवश्यक अस्थायी आश्रयहरुको निर्माण	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	५ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह	√	√

					मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स		
भुकम्प सुरक्षा सम्बन्धि अभिमुखिकरण तथा जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरु	सम्पूर्ण वडा	सम्पूर्ण	निरन्तर	स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र	जिल्ला आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र, सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
आपतकालीन पूर्वतयारीको लागी भुकम्पीय जोखिममा आधारित कृत्रिम धटना अभ्यास	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	निरन्तर	स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र	जिल्ला आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र, सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
स्थानीय संचार माध्यम मार्फत भुकम्पीय सुरक्षा सम्बन्धि जनचेतनामुलक सन्देश प्रवाह	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
पहिरो							
पालिका स्तरीय पहिरोको जोखिम संवेदनशीलता अध्ययन तथा पहिरो संवेदनशील नक्सा निर्माण तथा सार्वजनिकीकरण	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय	√	√
पहिरोको जोखिम उच्च रहेका पूर्वाधारहरुको (लिङ्ग, उमेर र अपाङ्गतामा	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा,	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक	√	√

आधारित) सम्मुखता तथा सकंटासन्नताको अवस्था मुल्यांकन तथा सार्वजनिकीकरण				स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय		
पहिरोको जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना निर्माण तथा सार्वजनिकीकरण	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
पहिरोको जोखिम पहिचान भएका क्षेत्रहरुमा जोखिम न्युनिकरणका संरचनाहरुको पहिचान (ढलान स्थिरिकरण, सतही भु-क्षय नियन्त्रण, जल निकास व्यवस्थापन, जैविक तटबन्ध, प्रकृतिमा आधारित हरित पूर्वाधारहरु)	पल्लो टारी, अर्खले, खुदी बजार, टोपु, थाकन, तरापु, सिउरुङ, ठगै, वडा-३ च्याम्चे, घट्टेखोला, कालाघिरिङ, सिरचौर, धोप्टेखोला, शिलढुंगा, तप्रो खोला, स्याडे, कोटे खोला, रैदु खोला, वडा-४ उपल्लो चिप्ला,तल्लो चिप्ला,खानीगाँउ,न्यूरी, वडा-५ दोभानचौर, वडा-६ डादी बजार, उस्ता, ताडलीङ चोक, नयाँ गाँउ, छिन खोला, लुदी, वडा-७ भुस्मे, भगेरी, भुलभुले खोला, वडा-८	वडा-३,४,५,६,७,८,९	२ वर्ष र निरन्तर	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, डिभिजन वन कार्यलय, भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

	लामा गाँउ, वडा-९						
पहिरो नियन्त्रण उपायहरूको (भौतिक, जैविक तटबन्ध, प्रकृतिमा आधारित हरित पूर्वाधारहरू) कार्यान्वयन	पल्लो टारी, अर्खले, खुदी बजार, टोपु, थाकन, तरापु, सिउरुड, ढगै, वडा-३ च्याम्चे, घट्टेखोला, कालाघिरिड, सिरचौर, धोप्टेखोला, शिलढुंगा, तप्रो खोला, स्याडे, कोटे खोला, रैदु खोला, वडा-४ उपल्लो चिप्ला, तल्लो चिप्ला, खानीगाँउ, न्यूरी, वडा-५ दोभानचौर, वडा-६ डादी बजार, उस्ता, ताडलीड चोक, नयाँ गाँउ, छिन खोला, लुदी, वडा-७ भुस्मे, भगेरी, भुलभुले खोला, वडा-८ लामा गाँउ, वडा-९	वडा-३,४,५,६,७,८,९	२ वर्ष र निरन्तर	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरू, डिभिजन वन कार्यलय, भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
पहिरोको उच्च जोखिम भएका क्षेत्रमा खतराको सूचना जारी गर्दै तारबार लगाउने	उच्च जोखिम क्षेत्रहरू	सम्पूर्ण	निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र, सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स		
पहिरो सुरक्षा सम्बन्धि अभिमुखिकरण तथा जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरू	सम्पूर्ण वडा	सम्पूर्ण	निरन्तर	स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र	जिल्ला आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र, सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	

आपतकालीन पूर्वतयारीको लागी पहिरोको जोखिममा आधारित कृत्रिम धटना अभ्यास	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	निरन्तर	स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र	जिल्ला आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र, सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
स्थानीय संचार माध्यम मार्फत पहिरो सुरक्षा सम्बन्धि जनचेतनामुलक सन्देश प्रवाह	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
पहिरोको जोखिममा रहेका घरको स्थानान्तरण तथा पुर्नस्थापना	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	५ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
बाढी/भल बाढी							
पालिका स्तरीय बाढीको जोखिम संवेदनशीलता अध्ययन तथा बाढी संवेदनशील नक्सा निर्माण तथा सार्वजनिकीकरण	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय	√	√
बाढीको जोखिम उच्च रहेका पूर्वाधारहरुको (लिङ्ग, उमेर र	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा,	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित	√	√

अपाङ्गतामा आधारित) सम्मुखता तथा सकंटासन्नताको अवस्था मुल्यांकन तथा सार्वजनिकीकरण				स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय		
बाढीको जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना निर्माण तथा सार्वजनिकीकरण	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	५ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
बाढी प्रभावित क्षेत्रबाट बस्ती स्थानान्तरण	बाढीको उच्च जोखिम क्षेत्रहरु	सम्पूर्ण	५ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, सुरक्षा निकाय, डिभिजन वन कार्यलय, भु- संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	

बाढीको जोखिम पहिचान भएका क्षेत्रहरूमा जोखिम न्युनिकरणका संरचनाहरूको पहिचान तथा निर्माण (तटबन्ध, जलाशय, चेक बाँध, जल निकास व्यवस्थापन, जैविक तटबन्ध, प्रकृतिमा आधारित हरित पूर्वाधारहरू)	अर्खले, खुदी, टारीकुना, बुद्धबजार, वडा-३ घट्टुखोला, सिरचौर, रामबजार, वडा-४ डादी बजार, वालुवा, गैरी, मसुर्याडदी किनार, वडा-७ पूर्वेली टोल, वौवा, ढाँड, बन्थोक, खुदी खोलाको आसपास, भलम खोला, मोटेरेबल बाटोको दाँयाबाँया, वडा-९	वडा-३, ४, ७, ९	२ वर्ष र निरन्तर	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरू, डिभिजन वन कार्यलय, भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
भारी वर्षाका कारण असामान्य मात्रामा बस्ती तथा सडक क्षेत्रमा जम्मा पानी निकासी	सडक छेउछाउका बस्तीहरू	सम्पूर्ण	२ वर्ष र निरन्तर	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सडक विभाग	√	√
नदी तथा खोलानाला किनारका जमिन अतिक्रमण नियन्त्रण	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	१ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यलय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरू, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, सुरक्षा निकाय	√	
नदीजन्य बालुवा तथा गिट्टी उत्खनन निर्देशिका निर्माण	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	१ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरू, डिभिजन वन कार्यलय, भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय,	√	

					अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स		
अवैध बालुवा र गिट्टी उत्खनन नियन्त्रण	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	१ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, सुरक्षा निकाय	√	
नदी तटीय क्षेत्रमा वृक्षारोपण	बाढी/भल बाढी प्रभावित क्षेत्रहरु	सम्पूर्ण	१ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, डिभिजन वन कार्यलय, भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
बाढी सुरक्षा सम्बन्धि अभिमुखिकरण तथा जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरु	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	निरन्तर	स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र	जिल्ला आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र, सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
आपतकालीन पूर्वतयारीको लागी बाढीको जोखिममा आधारित कृत्रिम धटना अभ्यास	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	निरन्तर	स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र	जिल्ला आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र, सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	

स्थानीय संचार माध्यम मार्फत बाढी सुरक्षा सम्बन्धि जनचेतनामुलक सन्देश प्रवाह	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
आगलागी							
आगलागी जोखिम क्षेत्रहरुको नक्साङ्कन, मुल्यांकन तथा सार्वजनिकीकरण	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, डिभिजन वन कार्यलय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
आगलागी व्यवस्थापन सम्बन्धि क्षमता अभिवृद्धि तालिम	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र तथा वडा स्तरमा आगलागी व्यवस्थापन सम्बन्धि सामाग्री भण्डारण	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, सुरक्षा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

वन हेरालु व्यवस्थापन	सम्पूर्ण सा.व.उ.स	सम्पूर्ण	१ वर्ष र निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	डिभिजन तथा सब- डिभिजन वन कार्यलय, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सा.व.उ.स	√	√
वन डढेलो व्यवस्थापनको लागि तालिम तथा आवश्यक उपकरण सहयोग	सम्पूर्ण सा.व.उ.स	सम्पूर्ण	१ वर्ष र निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	डिभिजन तथा सब- डिभिजन वन कार्यलय, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सा.व.उ.स, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
दिगो वन व्यवस्थापन सम्बन्धि तालिम (वन सम्बर्द्धन तथा अग्निरेखा निर्माण)	सम्पूर्ण सा.व.उ.स	सम्पूर्ण	१ वर्ष र निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	डिभिजन तथा सब- डिभिजन वन कार्यलय, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सा.व.उ.स, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
आगलागी जोखिम क्षेत्रहरुमा अग्निरेखा निर्माण	सम्पूर्ण सा.व.उ.स	सम्पूर्ण	१ वर्ष र निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	डिभिजन तथा सब- डिभिजन वन कार्यलय, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सा.व.उ.स, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

आगलागी व्यवस्थापन सम्बन्धि अभिमुखिकरण तथा जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरु	सम्पूर्ण सा.व.उ.स	सम्पूर्ण	१ वर्ष र निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	डिभिजन तथा सब-डिभिजन वन कार्यलय, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सा.व.उ.स, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
आपतकालीन पूर्वतयारीको लागी आगलागीको जोखिममा आधारित कृत्रिम घटना अभ्यास	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	१ वर्ष र निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	डिभिजन तथा सब-डिभिजन वन कार्यलय, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सा.व.उ.स, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
स्थानीय संचार माध्यम मार्फत आगलागी व्यवस्थापन र सुरक्षा सम्बन्धि जनचेतनामुलक सन्देश प्रवाह	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
चटयाड							
चटयाड सुरक्षा सम्बन्धि अभिमुखिकरण तथा जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरु	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
नव निर्माणधिन भवनहरुमा अर्थिड प्रणाली स्थापना	चटयाड जोखिम क्षेत्र	सम्पूर्ण	निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र, वडा	√	

					स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स		
समुदायस्तरमा Lightning arrester को स्थापना	चटयाङ जोखिम क्षेत्र	सम्पूर्ण	५ वर्ष	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र, वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
वन्यजन्तु आतङ्क							
वन्यजन्तु वासस्थान संरक्षण तथा सम्बर्द्धन	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	१ वर्ष र निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	डिभिजन तथा सब-डिभिजन वन कार्यलय, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सा.व.उ.स, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
समुदायमा वन्यजन्तु अतिक्रमण नियन्त्रणको लागी घेरवार/तारजाली	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष र निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	डिभिजन तथा सब-डिभिजन वन कार्यलय, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सा.व.उ.स, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
वन क्षेत्रको खुला स्थानमा फलफूलका प्रजातिको विरुवाहरु वृक्षारोपण	वन क्षेत्र	सम्पूर्ण	८ वर्ष	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	डिभिजन तथा सब-डिभिजन वन कार्यलय, वडा स्तरीय विपद्	√	√

					व्यवस्थापन समिति, सा.व.उ.स, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रीय गै.स.स		
वन क्षेत्रमा पानी पोखरी निर्माण	वन क्षेत्र	सम्पूर्ण	८ वर्ष	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	डिभिजन तथा सब- डिभिजन वन कार्यलय, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सा.व.उ.स, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रीय गै.स.स	√	√
बाली उत्पादन समयरेखा तथा प्रकारहरुमा फेरबदल	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष र निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	डिभिजन तथा सब- डिभिजन वन कार्यलय, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सा.व.उ.स, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रीय गै.स.स	√	√
बाली विमा संयन्त्रको सरलीकरण	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	५ वर्ष	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	डिभिजन तथा सब- डिभिजन वन कार्यलय, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि सहकारी संस्थाहरु, विमा कम्पनीहरु, अन्तर्राष्ट्रीय र राष्ट्रीय गै.स.स	√	√
जलवायुजन्य प्रकोपहरु (खडेरी,हावाहुरी र असिना)							

जलवायुजन्य प्रकोपहरुको उच्च रहेका पूर्वाधारहरुको (लिङ्ग, उमेर र अपाङ्गतामा आधारित) सम्मुखता तथा सकंटासन्नताको अवस्था मुल्यांकन तथा सार्वजनिकीकरण	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
जलवायुजन्य प्रकोपहरु संवेदनशील भू-उपयोग योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	५ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
वैकल्पिक जीविकोपार्जनका सिप विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि तालिम	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष र निरन्तर	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
खडेरी प्रतिरोधी कृषि प्रणाली तथा बिउ-बिजन भण्डारण प्रविधिको प्रवर्द्धन	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष र निरन्तर	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, कृषि शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन	√	√

					मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स		
माटोको स्वास्थ्य परिक्षण	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष र निरन्तर	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, कृषि शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
जलवायुमैत्री कृषि प्रणाली (थोपा सिंचाई, बाली विविधिकरण, एकिकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन, कृषि वन प्रणाली, बिउ बैंक) बारे क्षमता अभिवृद्धि तालिम	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष र निरन्तर	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, कृषि शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
जलवायुमैत्री कृषि प्रणाली कार्यन्वयन तथा प्रवर्द्धन	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष र निरन्तर	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, कृषि शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

सिंचाइ पूर्वाधार निर्माण तथा व्यवस्थापन	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष र निरन्तर	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, कृषि शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र, डिभिजन सिंचाई कार्यालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
कृषि विमा प्रणालीको स्थापना तथा कार्यन्वयन	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	५ वर्ष	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कृषि सहकारी संस्थाहरु, विमा कम्पनीहरु, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
आकाशे पानी संकलन तथा प्रयोग सम्बन्धि अभिमुखिकरण	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष र निरन्तर	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, कृषि शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र, डिभिजन सिंचाई कार्यालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
प्लास्टिक पोखरी निर्माण	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष र निरन्तर	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, कृषि शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र, डिभिजन सिंचाई कार्यालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
बेमौसमी तरकारी खेती सम्बन्धि क्षमता अभिवृद्धि तालिम	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष र निरन्तर	योजना शाखा, कृषि शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

बेमौसमी तरकारी खेतीका लागी टनेल खेती सहयोग तथा प्रवर्द्धन	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	२ वर्ष र निरन्तर	योजना शाखा, कृषि शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
सडक दुर्घटना							
सम्भावित दुर्घटना क्षेत्रहरू रोड-हम्प, रम्बल, स्ट्रिप्स, स्पीड ब्रेकर, सर्तकता चिन्हहरू र सिग्नलहरू निर्माण	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	१ वर्ष र निरन्तर	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	डिभिजन सडक कार्यलय, ट्राफिक प्रहरी	√	
सडक व्यवस्थापन र ढल व्यवस्थापन	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	१ वर्ष र निरन्तर	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	डिभिजन सडक कार्यलय, ट्राफिक प्रहरी	√	
महामारी							
समुदायस्तरमा फोहोरमैला व्यवस्थापन तालिम	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	१ वर्ष र निरन्तर	योजना शाखा, स्वास्थ्य शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यलय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाहरूको आपतकालीन स्वास्थ्य व्यवस्थापन क्षमता सशक्तिकरण	सम्पूर्ण गाँउपालिका	सम्पूर्ण	१ वर्ष र निरन्तर	योजना शाखा, स्वास्थ्य शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यलय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
बहु-प्रकोप विपद् जोखिम व्यवस्थापन							
वडा स्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन	वडा कार्यलय	सम्पूर्ण	२ वर्ष	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समिति, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
पालिका स्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा	गाँउपालिका		२ वर्ष	स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समिति	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति,	√	√

जलवायु उत्थानशील योजना अद्यावधिक तथा कार्यान्वयन					अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स		
पालिका स्तरीय विपद् पूर्वतयारी र प्रतिकार्य योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन	गाँउपालिका		२ वर्ष	स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समिति	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
सबै विषयगत शाखाहरुलाई वार्षिक बजेटको न्यूनतम १० प्रतिशत विपद् जोखिम न्यूनिकरणको क्षेत्रमा विनियोजन गर्ने व्यवस्था मिलाउने	गाँउपालिका	सम्पूर्ण	१ वर्ष र निरन्तर	स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समिति, सबै विषयगत शाखा	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रादेशिक तथा संघीय सरकार	√	
विपद् जोखिम व्यवस्थापन कोष संचालन कार्यविधि निर्माण तथा अद्यावधिक गर्ने	गाँउपालिका		१ वर्ष र निरन्तर	स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समिति, सबै विषयगत शाखा	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रादेशिक तथा संघीय सरकार	√	
स्थानीय आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रको सबलिकरण तथा सुदृढीकरण	गाँउपालिका		१ वर्ष र निरन्तर	स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समिति, सबै विषयगत शाखा	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रादेशिक तथा संघीय सरकार, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
स्थानीय तहमा पर्याप्त मानव तथा पशुधनका लागी आवश्यक सुरक्षित आश्रयस्थलहरू निर्माण गर्ने	वडा	सम्पूर्ण	२ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
आपतकालीन आपूर्ति सामग्री र खोज तथा उद्धार	वडा	सम्पूर्ण	२ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा,	सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरु, सङ्घीय	√	√

उपकरणहरूको भण्डारणको लागि गोदामहरू निर्माण				स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स		
पूर्वानुमान आधारित तथ्याक विश्लेषण गरेर प्रमुख जोखिमहरू बारे प्रारम्भिक चेतावनी जानकारी उत्पादन र प्रसारण	गाँउपालिका	सम्पूर्ण	१ वर्ष र निरन्तर	स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीय आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रादेशिक तथा संधीय सरकार	√	√
जोखिममा परेका समूहहरूलाई प्राथमिकतामा राखेर आपतकालीन निकासी योजना निर्माण	वडा	सम्पूर्ण	१ वर्ष र निरन्तर	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स, सुरक्षा निकाय	√	
जोखिमयुक्त क्षेत्रहरूमा बहु-प्रकोपहरूको लागि पूर्व-सुचना प्रणालीको स्थापना	गाँउपालिका	सम्पूर्ण	५ वर्ष	स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समिति, सबै विषयगत शाखा	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रादेशिक तथा संधीय सरकार, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
पूर्व-सुचना प्रणाली संचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि सामुदाय र नगरपालिकाका कर्मचारीहरूलाई क्षमता अभिवृद्धि प्रशिक्षण	गाँउपालिका	सम्पूर्ण	५ वर्ष	स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समिति, सबै विषयगत शाखा	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रादेशिक तथा संधीय सरकार, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
समुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन समितिहरूको स्थापना	वडा	सम्पूर्ण	१ वर्ष र निरन्तर	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	

विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनको सूचना प्रवाह गर्न स्थानीय सञ्चारमाध्यमको सञ्जाल स्थापना	गाँउपालिका		२ वर्ष	स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समिति	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रादेशिक तथा संघीय सरकार, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
कार्यदलहरुको गठन (सुचना तथा संचार, खोज तथा उद्धार,प्राथमिक उपचार, राहत व्यवस्थापन, आन्तरिक व्यवस्थापन)	गाँउपालिका	वडा	१ वर्ष र निरन्तर	स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समिति	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रादेशिक तथा संघीय सरकार, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
कार्यदल सदस्यहरुलाई क्षमता अभिवृद्धि तालिम (सुचना तथा संचार, खोज तथा उद्धार,प्राथमिक उपचार, राहत व्यवस्थापन, आन्तरिक व्यवस्थापन)	वडा	सम्पूर्ण	२ वर्ष र निरन्तर	स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समिति	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रादेशिक तथा संघीय सरकार, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
सामुदायिक सूचना केन्द्र स्थापना	वडा	सम्पूर्ण	१ वर्ष	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समिति, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरी पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माणका लागि द्रुत प्रणालीको विकास	गाँउपालिका		२ वर्ष	स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समिति	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रादेशिक सरकार,रु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√

विपद् सूचना व्यवस्थापन प्रणालीको विकास	गाँउपालिका		१ वर्ष	स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समिति	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रादेशिक सरकार, रु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	√
राम्रो तथा बलियो पूननिर्माण सम्बन्धि स्थानीय कार्यविधि निर्माण	गाँउपालिका		२ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रादेशिक सरकार, रु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि नमुना विद्यालयहरु स्थापना	गाँउपालिका	वडा	२ वर्ष ५	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, शिक्षा शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रादेशिक सरकार, रु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
विद्यालय पाठ्यक्रममा अन्तर-अनुशासनात्मक पाठ्यक्रमको रूपमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र	गाँउपालिका	वडा	५ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, शिक्षा शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रादेशिक सरकार, रु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य	√	

जलवायु परिवर्तनलाई संस्थागत गर्ने					प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स		
सार्वजनिक तथा निजि भवनहरूको लागि बहु-प्रकोपीय जोखिम पूर्वाधार बीमा सेवा उपलब्ध गराउने तथा प्रोत्साहन गर्ने	गाँउपालिका	वडा	३ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, शिक्षा शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रादेशिक सरकार, रु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, बिमा कम्पनीहरू, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	
राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन प्राधिकरणसँगको समन्वयमा आघात उत्तरदायी सामाजिक सुरक्षा प्रणालीको विकास गर्ने	गाँउपालिका	गाँउपालिका	३ वर्ष	पूर्वाधार शाखा, योजना शाखा, शिक्षा शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रादेशिक सरकार, रु, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, बिमा कम्पनीहरू, अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय गै.स.स	√	

६. कार्यान्वयन ढाँचा

६.१ गाँउपालिका विपद् उत्थानशील ढाँचा कार्यान्वयन रणनीति

६.१.१ संस्थागत सुदृढीकरण

मस्याडदी गाँउपालिकामा रहेका ९ वटा वडामा नै वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति रहेका छन् । ती वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिले पालिका स्तरीय स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति संग समन्वय तथा संयुक्तरूपमा गतिविधिहरु संचालन गर्नुपर्ने देखिन्छ । समग्र कार्यढाँचाको कार्यान्वयनको समग्र जिम्मेवारी गाँउपालिकामा रहेको वातावरण, विपद् व्यवस्थापन र पूर्वाधार र योजना ईकाइको हुनेछ । गाँउपालिका रहेका अन्य ईकाइहरूले आवश्यकता अनुसार सहयोग गर्नेछन् ।

६.१.२ कार्यान्वयनका लागी क्षमता निर्माण

यस कार्यढाँचाले गाँउपालिका र वडा स्तरहरूमा विभिन्न प्रकारका तालिम र क्षमता निर्माण कार्यक्रमहरू सिफारिस गर्दछ । वडा, गाँउपालिका, प्रदेश र सङ्घका सबै तहका प्रमुख सरोकारवालाहरूसँग परामर्श गरी तालिम र क्षमता अभिवृद्धि योजना बनाउन आवश्यक छ । क्षमता निर्माण योजना भविष्यको प्रशिक्षण आवश्यकताहरूको लागि प्रशिक्षकहरू उत्पादन गर्न व्यापक हुनुपर्छ । राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणले तालिम सञ्चालन गर्न प्राविधिक विशेषज्ञता उपलब्ध गराउनुपर्छ ।

६.१.३ वित्तिय व्यवस्थापन

कार्यान्वयन गतिविधिहरूको लागत सरकारका विभिन्न तहहरू बीच बाँडफाँड गर्न आवश्यक छ । छोटो अवधिमा वित्तिय बोझको ठूलो हिस्सा राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, संघीय र प्रादेशिक सरकारहरूले समावेश गर्न आवश्यक छ । यद्यपि, गाँउपालिका विपद् उत्थानाशिल योजनामा उल्लेख गरिएका गतिविधिहरूको कार्यान्वयनको लागि अधिकांश वित्तिय जिम्मेवारी गाँउपालिकाले लिएमा मात्र दिगोपन सुनिश्चित गर्न सकिन्छ ।

१. गाँउपालिकाले आफ्नो पालिका विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कोषको लागि उचित रकम विनियोजन गर्नु आवश्यक छ । हालको विनियोजन रु ३० लाख ।

२. यस कार्यढाँचाद्वारा सिफारिस गरिएका गतिविधिहरूलाई उनीहरूको वार्षिक योजनाहरूमा एकीकृत गर्न, साथै संयुक्त कार्यान्वयन र कोषको अवसरहरू खोज्न गाँउपालिकाले गाँउपालिका भित्र रहेका विभिन्न क्षेत्रीय, र विभागीय निकायहरूसँग समन्वय गर्न आवश्यक छ ।

३. विभिन्न प्राथमिकताका विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन गतिविधिहरूको लागि बजेट विनियोजन गर्न गाँउपालिकाले प्रदेश र संघीय सरकारहरूसँग समन्वय गर्न आवश्यक छ । गाँउपालिकाले यसको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कोष परिचालन दिशानिर्देशहरूमा नीति परिवर्तन गर्न आवश्यक छ ।

४. गाँउपालिकाले माथि उल्लेखित केही गतिविधिहरूको संयुक्त कार्यान्वयनका सम्भावनाहरू खोज्न विगतमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन गतिविधिहरूमा काम गरेका दातृ निकायहरू, विशेष गरी अन्तर्राष्ट्रिय / गैर सरकारी संस्थासँग समन्वय गर्न आवश्यक छ ।

६.२ बजेटको स्रोतको पहिचान

यस कार्यढाँचाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि आन्तरिक र बाह्य स्रोतको रूपमा देहायका तरिकाबाट वित्तीय स्रोतको व्यवस्था गरिनेछ । आन्तरिक र बाह्य स्रोतको व्यवस्थापन तलको तालिकामा उल्लेखित रूपमा गरिनेछ :

आन्तरिक स्रोतहरू	बाह्य स्रोतहरू
१. स्थानीय सरकारले विनियोजन गरेको विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनसम्बन्धी आयोजना / कार्यक्रमका लागि बजेट २. संघीय र प्रादेशिक सरकारबाट नियमित बजेट विनियोजन ३. ठूला विपद् पछि स्थानीय सरकारको लागि बजेटको विशेष व्यवस्था ४. “बजेट स्थानान्तरण संयन्त्र” ठूलो विपत्ति पछि परियोजना कोषबाट बजेट विनियोजनलाई पुनः प्राप्त र एउटै क्षेत्रको लागि पुनर्निर्माणमा प्रयोग गर्न अनुमति दिन । ५. निर्माण उद्योगको इजाजतपत्रका सर्तहरू, निर्माण उद्योगका नियमहरू ६. स्थानीय र सामुदायिक स्तरमा समर्पित “स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कोष”	१. सङ्घीय र प्रदेश सरकारबाट विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन क्षेत्रका उपलब्धिमा आधारित अनुदान २. निजी संस्था, नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ, सहकारी, बैंक, वित्तीय संस्था र बीमा कम्पनीहरूद्वारा लगानी ३. विकास साभेदारहरू (द्विपक्षीय, बहुपक्षीय, संयुक्त राष्ट्र संघीय निकायहरू) द्वारा प्राप्त सहायता ४. “अभ्र राम्रो र बलियो निर्माण” र हरित विकासको दृष्टिकोणमा आधारित भवन निर्माण संहिता र प्रबलिकरणको लागि कर प्रोत्साहन ५. व्यावसायिक सामाजिक उत्तरदायित्व र अन्य पहलहरू मार्फत निजी क्षेत्रहरूद्वारा गरिएका समर्थन / प्रयास ६. अन्तर्राष्ट्रिय गैर-सरकारी संस्था र रेड क्रसको परियोजना / कार्यक्रमको बजेट

तालिका १६ : आन्तरिक र बाह्य स्रोतको व्यवस्थापनका लागि आवश्यक क्रियाकलापहरू

६.३. कार्यान्वयन, अनुगमन, मूल्याङ्कन र सिकाइ

यस विपद् उत्थानशिल ढाँचाको कार्यान्वयन र यसको प्रभावकारिता स्थानीय स्तरमा उत्थानशील सामुदायिक निर्माणलाई प्रवर्द्धन गर्न विभिन्न संस्थाहरूले गरेका प्रयासहरूको गुणात्मक र मात्रात्मक मूल्याङ्कनमा निर्भर गर्दछ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन सम्बन्धी गतिविधिलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिका तहमा सरकारी, निजी क्षेत्र, गैरसरकारी संस्था, रेडक्रस, राजनीतिक दल र अन्य सरोकारवालाहरूबीच समन्वय र सहकार्यको संयन्त्र स्थापना गर्नुपर्छ । माथिको तालिकाले कार्यान्वयन, अनुगमन र मुल्यांकन, र सिकाइको लागि आधार प्रदान गर्दछ । गाउँपालिकाले उपरोक्त गतिविधिहरूलाई गाउँपालिकाको वार्षिक र आवधिक विकास योजनामा समावेश गर्न आवश्यक छ । तसर्थ, स्थानीय विपद् उत्थानशिल कार्यढाँचा विशेष रणनीतिक कार्यहरू र गतिविधिहरू गाउँपालिकाको समग्र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन ढाँचाको अन्तर्निहित हिस्सा हुनेछन् । यो कार्यढाँचा वार्षिक योजना र कार्यक्रम तयार गरी योजनाबद्ध कार्यान्वयनका लागि लागू गरिनेछ । वार्षिक कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्दा यस कार्यढाँचालाई दिशानिर्देश/मार्गदर्शक का रूपमा लिइनेछ । विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको निरन्तर कार्यान्वयनका लागि आवश्यक भएमा प्राथमिकताका आधारमा बहुवर्षीय कार्यक्रम र बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।

इन्जिनियरिङ्/पूर्वाधार/योजना शाखा/वातावरण तथा विपद्/व्यवस्थापन शाखा/ सामाजिक विकास शाखा,वडा कार्यालयहरू, साथै स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन समितिले स्थानिय तहमा कार्यढाँचा कार्यान्वयनको अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्न जरुरि हुन्छ । स्थानीय तहमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण गतिविधिहरूको योगदानको अनुगमन गर्दा जोखिम न्यूनीकरण र रोकथामका लागि बनाइएका संरचनाको भौतिक पूर्वाधार र विपद् प्रभावित समुदायको उत्थानशील क्षमतामा देखिएका परिवर्तनहरूमा ध्यान दिइनेछ ।

यस कार्यढाँचाको कार्यान्वयनबाट सिकेका सिकाइहरूलाई दस्तावेजीकरण र प्रतिबिम्बित गरी परिमार्जन गरिएको कार्यढाँचा वा आवश्यकता अनुसार अन्य कुनै पनि सान्दर्भिक नीतिहरूमा समावेश गर्न आवश्यक छ ।

६.४ उत्थानशीलताको लागी लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरणको मुलप्रवाहीकरण

प्रकोपले सबैलाई एकै किसिमले असर गर्दैन । व्यक्तिगत संकटासन्नताहरू उमेर, अपाङ्गता, लिङ्ग, लैङ्गिक पहिचान, जात, जाति वा धर्म जस्ता कारकहरूले निर्धारण गरिन्छ । पूर्व-अवस्थित सामाजिक संरचनाहरू, सामाजिक मान्यताहरू, भेदभावपूर्ण र हानिकारक/प्रतिकूल अभ्यासहरू साथै लैङ्गिक भूमिकाहरू दुर्भाग्यवश यस गाँउपालिका क्षेत्रमा अभै प्रचलित छन् । जसले समुदायका केही सदस्यहरू जस्तै बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, यौन तथा लैङ्गिक अल्पसंख्यक, एचआईभी/एड्स भएका व्यक्तिहरू, किशोर किशोरीहरू, एकल महिला, महिला प्रमुख घरपरिवारका सदस्यहरू, गर्भवती महिला र सुत्केरी आमाहरू, ज्येष्ठ नागरिक, दलित महिला, धार्मिक जातीय अल्पसंख्यक र आदिवासी महिलाहरूलाई बढ्दो विपदले जोखिम उत्पन्न गर्दछ । लैङ्गिक असमानता र भेदभावले महिला, केटीहरू र लैङ्गिक अल्प संख्यकहरूको पूर्ण रूपमा सहभागी हुन वा तयारी प्रयासहरूको नेतृत्व गर्ने क्षमतालाई पनि कमजोर बनाउन सक्छ । यसले आधारभूत सेवा, सूचना, आर्थिक गतिविधि, जीविकोपार्जन र योजना निर्णयमा अर्थपूर्ण प्रतिनिधित्वमा उनीहरूको पहुँचलाई पनि रोक लगाउन सक्छ । यस बाहेक तिनीहरू प्रायः यौन र लैङ्गिक आधारमा हुने हिंसा (SGBV) को बढ्दो जोखिममा हुन्छन् ।

तिनीहरूका विभिन्न र विशिष्ट आवश्यकताहरू, क्षमताहरू र प्राथमिकताहरू पहिचान गर्नका लागि विभिन्न प्रकारका कमजोरीहरूलाई ध्यानमा राख्नु हतुवपूर्ण छ । यो बुझाइ विपद् जोखिम व्यवस्थापन चक्रमा एकीकृत हुनुपर्छ । विपद् जोखिम व्यवस्थापन निर्णयहरूमा महिला, युवतीहरू र अन्य बहिष्कृत र जोखिममा परेका समूहहरूको सक्रिय सहभागिता र नेतृत्वलाई सहजीकरण गरी व्यक्तिगत र सामाजिक परिवर्तनलाई बढावा दिनुपर्छ । सबै गतिविधिहरूमा लैङ्गिक समानता, अपाङ्गता र सामाजिक ब्बन्धितीकरणमा परेका सबैलाई समावेश गरिनुपर्छ । मानवीय कार्यमा संलग्न कर्मचारीहरूलाई सामाजिक समावेशीकरण लैङ्गिक समानता सम्बन्धी प्रशिक्षण दिनु पर्दछन ।

यस कार्यढाँचाले विपद् जोखिम व्यवस्थापनमा लैङ्गिक र सामाजिक समावेशीकरणको मुख्य प्रवाहलाई मान्यता दिन्छ । यस कार्यढाँचाले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण उत्तरदायी जोखिम मूल्याङ्कन र संकटासन्नता विश्लेषण, विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना, प्रारम्भिक चेतावनी प्रणाली र स्थानीय स्तरमा सूचकहरूलाई ध्यानमा राख्छ । यस कार्यढाँचाले स्थानीय एजेन्डामा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण दृष्टिकोणहरू समावेश गरिएको सुनिश्चित गर्दछ । साथै विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन र वित्तीय स्रोतहरूका लागि स्थानीय बजेटहरू सबै विपद् जोखिम न्यूनीकरण पहलमा समान रूपमा वितरण गरिन्छ । यस कार्यढाँचामा आधारित प्रस्तावित दिशानिर्देशहरूमा लैङ्गिक उत्तरदायी विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन लाई सहयोग गर्ने प्रावधानहरू समावेश छन् । यस कार्यढाँचा स्थानीय लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण- उत्तरदायी विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन अभियानहरूलाई प्रोत्साहित गर्दछ र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन लाई प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन, वातावरणीय संरक्षण र स्वास्थ्य शिक्षामा एकीकृत गर्न महिला नेतृत्व र निर्णय लिने भूमिकाहरूलाई सुदृढ गर्न कदम चाल्छ । यसले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई महिला तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई थप सहयोग प्रदान गर्नका साथै विपद् जोखिम न्यूनीकरण गर्न आफ्नो क्षमतालाई बलियो बनाउन आफ्नो लगानी बढाउन प्रोत्साहित गर्छ । यस कार्यढाँचाले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण- उत्तरदायी आपतकालीन आकस्मिक योजनामा आधारित जोखिम क्षमता विश्लेषण, विपद् तयारी योजना र राहत सामग्री भण्डारण, विशेष गरी आपतकालीन राहत सामग्रीको तयारी, योजना र वितरणमा महिला र बहिष्कृत समूहहरू समावेश गर्न सहायता गर्दछ ।

६.५ पर्यावरण र सामाजिक सुरक्षा

सुरक्षा नीतिहरू विकास प्रक्रियाको क्रममा मानिसहरू र वातावरणको लागि अनावश्यक परिणामहरू रोक्न र कम गर्नको लागि महत्वपूर्ण उपकरणहरू हुन् । विपद् जोखिम न्यूनीकरण कार्य योजना बनाउँदा, सुरक्षा उपायहरूले सम्भावित वातावरणीय र सामाजिक जोखिमहरू, साथै परिणामहरूको मूल्याङ्कन गर्न मद्दत गर्नुपर्छ । सुरक्षा कवचहरूले जोखिमहरू सफलता पूर्वक व्यवस्थापन गर्न र राम्रो नतिजाहरू बढाउनका लागि प्रक्रियामा मद्दत गर्नुपर्छ ।

विपद् जोखिम र उत्थानशील कार्यहरूको वातावरणीय दिगोपन, सामाजिक समानता र समावेशीताको सिद्धान्तमा आधारित छ । यस कार्यहरूको विकास एक सहभागितामूलक दृष्टिकोण मार्फत गरिएको छ, जसले समुदायहरूलाई उनीहरूको प्राथमिकतामा रहेका चुनौतिहरूको आधारमा उनीहरूको क्षेत्रमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको पहिचान र योजना बनाउन अनुमति दिएको छ ।

यस कार्यहरूको समुदायहरूलाई विपद् जोखिम सम्बन्धी प्रतिक्रिया दिन, वातावरणीय र सामाजिक सुरक्षाका सम्बन्धी चासोहरूलाई प्रार्थमिकता दिन र जोखिम न्यूनीकरण गर्ने प्रकृतिमा आधारित समाधान अपनाउन सहयोग प्रदान गर्दछ । थप रूपमा उत्थानशील कार्यहरूको नियामक संस्थाहरू जस्तै गाँउपालिका र वडाहरूलाई वातावरणीय रूपमा सुरक्षित र स्थानीय समुदायहरूको आवश्यकतालाई एकीकृत गर्ने विपद् जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू कार्यान्वयन गर्न सहयोग प्रदान गर्दछ । यो कार्यहरूको समुदायहरू, स्थानीय अधिकारीहरू र विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा संलग्न संस्थाहरूलाई आवश्यकताहरू पहिचान गर्न र सम्बन्धित निकायहरूको भूमिका पूरा गर्न सहयोग प्रदान गर्दछ । यस कार्यहरूको विपद् जोखिम न्यूनीकरण एंव सो को लाभबाट बहिष्कृत हुनसक्ने कमजोर समूहहरूको समावेशीता सुनिश्चित गर्दछ ।

६.६ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन

सामान्यतया आम नागरिक/समुदाय र नगरपालिका दुवै जलवायु परिवर्तन र प्रकोप जोखिमका चालक र पीडित हुन् जलवायु परिवर्तन भौतिक, सामाजिक, वातावरणीय र आर्थिक संक्रमणको कारक हो । जलवायु परिवर्तन, विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनलाई राष्ट्रिय र नगरपालिका तहमा छुट्टाछुट्टै विषयगत मुद्दाका रूपमा लिइन्छ । विपद् जोखिम व्यवस्थापन को कार्यदेश राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणलाई दिइनुको कारण जलवायु परिवर्तनको लागि जिम्मेवारी वन र वातावरण मन्त्रालयलाई दिइनु हो । यी दुई क्षेत्रका सबै तहमा फरक-फरक समिति छन् । नगरपालिका स्तरमा नगरपालिका विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन समिति र जलवायु परिवर्तन समन्वय समिति रहेको छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण र जलवायु परिवर्तनका लागि नीति, नियम, कार्यहरू, योजना र निर्देशनहरू फरक छन् । विपद् जोखिम र व्यवस्थापनलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन (२०१८), विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नीति र रणनीतिहरू (२०१८(२०३०), र जिल्ला र स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना मार्ग निर्देशनहरूद्वारा निर्देशित गरिन्छ । जलवायु परिवर्तनलाई जलवायु परिवर्तन नीति, कार्यको राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (NAPA), र स्थानीय अनुकूलन योजना (LAPA) ढाँचाले निर्देशित गर्दछ । हालै त्यहाँ स्थानीय जलवायु विपद् उत्थानशील योजना (LDCRP) मा एक मस्यौदा र एक ढाँचा पनि छ, जसलाई सघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयद्वारा अगाडि बढाइएको छ, जसले जलवायु परिवर्तन र प्रकोप जोखिम संयोजन गर्न प्रयास गरि रहेको छ । तर, स्थानीय जलवायु विपद् उत्थानशील योजना को मस्यौदा विपद् जोखिम तर्फ भुकाव राखिएको छ र जलवायु परिवर्तनलाई हल्का रूपमा सम्बोधन गर्दछ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण र जलवायु परिवर्तनका लागि नीति, नियम, कार्यहरू, योजना र निर्देशनहरू फरक छन् । स्थानीय तहमा जलवायु परिवर्तन र विपद् जोखिम योजनालाई एकिकृत रूपमा लैजाने विगतका प्रयासहरू सफल हुन सकेका छैनन् किनभने यो दृष्टिकोण परियोजना भित्र मात्रै सिमित रहेका थिए ।

६.७ कार्यहरूको संशोधन

यो कार्यहरूको आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्न सकिनेछ ।

अनुसुचिहरु

अनुसुचि १ - स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको विवरण

क्र.स.	नाम थर	पद	फोन नं.	ठेगाना
१		संयोजक		
२		सदस्य		
३		सदस्य		
४		सदस्य		
५		सदस्य		
६		सदस्य		
७		सदस्य		
८		सदस्य		
९		सदस्य		
१०		सदस्य		
११		सदस्य		
१२		सदस्य		
१३		सदस्य		
१४		सदस्य		
१५		सदस्य सचिव		
१६				

अनुसुचि २ - स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार

- विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी राष्ट्रिय परिषदबाट स्वीकृत राष्ट्रिय नीति तथा योजना एवम् राष्ट्रिय कार्यकारी समिति र प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समितिबाट स्वीकृत एकिकृत तथा क्षेत्रगत नीति योजना र कार्यक्रम अनुरूप हुनेगरी स्थानीय विपद् व्यवस्थापन नीति तथा योजना तर्जुमा गरी कार्यपालिका समक्ष पेश गर्ने ।
- गाँउसभाबाट स्वीकृत नीति तथा योजनाको अधिनमा रही विपद् जोखिम न्यूनीकरण, विपद् प्रतिकार्य तथा विपद् पुनर्लाभ सम्बन्धी एकीकृत तथा क्षेत्रगत नीति, योजना तथा कार्यक्रम स्वीकृत गरी लागू गर्ने ।
- विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सम्बन्धमा गाँउपालिकाको संस्थागत विकास गर्ने/गराउने ।
- गाँउपालिका तथा वडा क्षेत्रको विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन र पुनरावलोकन गर्ने ।
- योजना तयार गर्दा नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको विपद् उत्थानशील समुदायहरूको न्यूनतम आधारहरूलाई ध्यान दिनु पर्ने ।
- गाँउपालिकाको वडाहरूमा वडास्तरीय र समुदायस्तरमा सामुदायिक विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिको गठन गर्ने । यसरी गठन गर्दा साविकमा रहेका समुदाय स्तरका सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समितिलाई आवश्यकता अनुसार परिमार्जन पनि गर्न सकिनेछ र स्थानीय तहमा गठन हुने विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सम्बन्धी अन्य समिति तथा उपसमितिलाई सहयोग पुऱ्याउने ।
- गाँउपालिकास्तरका कर्मचारी, समुदायमा आधारित विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति सदस्य, नागरिक समाजका प्रतिनिधि तथा राजनीतिक दलका प्रतिनिधिलाई विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलता सम्बन्धी प्रशिक्षण लिने वा दिने व्यवस्था मिलाउने,
- विपद् व्यवस्थापनका लागि स्थानीय स्तरमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कोषको स्थापना र सञ्चालनको व्यवस्था मिलाउने,
- विकास निर्माणका क्रियाकलापहरू कार्यान्वयनमा विपद् जोखिम व्यावस्थापन तथा जलवायु अनुकूलनलाई मूलप्रवाहिकरण गर्ने ।
- विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक बजेट विनियोजनका लागि पहल गर्ने,
- संघ तथा प्रदेशस्तरबाट जारी भएका नीति, निर्देशन तथा मापदण्डहरू कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,
- सुरक्षित विद्यालय तथा अस्पतालका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलनका कार्यक्रमहरू योजनामा समावेश गर्ने
- विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना, आपत्कालीन कार्ययोजना, पुनःस्थापना तथा पुनर्निर्माण योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दा सबै सरोकारवालाहरूको सहभागितालाई सुनिश्चित गर्ने । आवश्यकता अनुरूप संकटासन्न वडा र समुदायहरूमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि कार्यदलहरू गठन गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- विपद् प्रभावित क्षेत्रमा खोज, उद्धार, राहत तथा प्रतिकार्यको व्यवस्था मिलाउने ।
- गाँउपालिकाका लागि विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलता सम्बन्धी आवश्यक नीति, निर्देशिका तथा कार्यविधी तयार गर्ने ।
- विपद् तथा जलवायु परिवर्तनको प्रभावबाट विस्थापित समुदायलाई पुनःस्थापन गर्न वातवरण तथा विपद् व्यवस्थापन उप समितिलाई निर्देशन दिने । ,
- गाँउपालिकास्तरको प्रकोप तथा जलवायुजन्य जोखिम नक्सांकन गर्ने ।
- विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलता सम्बन्धी जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धिका कार्य गर्ने, गराउने ।

- विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन प्रक्रियालाई समावेशी र सहभागितामूलक बनाउन निम्न अनुसारका अन्तर्निहित क्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राख्ने :
  - लैङ्गिक समानता,
  - सामाजिक समावेशीकरण,
  - बालबालिका
  - ज्येष्ठ नागरिक
  - अपङ्गता भएका व्यक्ति तथा संस्थाको प्रतिनिधि तथा सीमान्तिकृत समुदायको पहुँच,
  - जीविकोपार्जनका वैकल्पिक क्षेत्रको पहिचान र पछाडि पारिएका वर्गको पहुँच,
  - प्रभावित समुदायको मानवअधिकारको संरक्षण,
  - प्रतिकार्यमा न्यूनतम मापदण्डको सुनिश्चितता ।
- राहात, प्रतिकार्य र पुनस्थापना प्रकृत्यामा अविभेद तथा समन्यायिकताको सुनिश्चितता गर्न स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ तथा प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम संघीय तथा प्रदेश सरकार, जिल्ला समन्वय समिति, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, अन्य स्थानीय तह, स्थानीय तहमा कार्यरत राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था, दातृ संस्था र निजी क्षेत्रसँग समन्वय गर्ने ।

नोट: माथिका बुँदाहरुमा गाँउपालिकाको विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी विधेयक अनुसार संसोधन गर्न सकिने छ ।

अनुसूचि ३ - वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिको काम कर्तव्य तथा अधिकार

वडा स्तरमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलताका लागि वडा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति गठन गरिएको छ ।

- वडाको विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन र पुनरावलोकन गर्ने ।
- योजना तयार गर्दा नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको विपद् उत्थानशील समुदायहरूको न्यूनतम आधारहरूलाई ध्यान दिनु पर्ने ।
- समुदायमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिको गठन गर्ने । यसरी गठन गर्दा साविकमा रहेका समुदाय स्तरका सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समितिलाई आवश्यकता अनुसार पुर्नगठन गर्न सकिने छ । स्थानीय तहमा गठन हुने विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सम्बन्धी अन्य समिति तथा उपसमितिलाई सहयोग पुऱ्याउने ।
- वडाका कर्मचारी, समुदायमा आधारित विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति सदस्य, नागरिक समाजका प्रतिनिधि तथा राजनीतिक दलका प्रतिनिधिलाई विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलता सम्बन्धी प्रशिक्षण लिने वा दिने व्यवस्था मिलाउने ।
- वडामा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कोषको स्थापना र सञ्चालनको व्यवस्था मिलाउने ।
- वडामा विकास निर्माणका क्रियाकलापहरू कार्यान्वयनमा विपद् जोखिम व्यावस्थापन तथा जलवायु अनुकूलनलाई मूलप्रवाहिकरण गर्ने ।
- वडामा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक बजेट विनियोजनका लागि पहल गर्ने ।
- नगरपालिकाबाट जारी भएका नीति, निर्देशन तथा मापदण्डहरू कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।
- वडामा सुरक्षित विद्यालय तथा अस्पतालका लागि विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलनका कार्यक्रमहरू योजनामा समावेश गर्ने ।
- वडामा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना, आपत्कालीन कार्ययोजना, पुनःस्थापना तथा पुनर्निर्माण योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दा सबै सरोकारवालाहरूको सहभागितालाई सुनिश्चित गर्ने र आवश्यकता अनुरूप संकटासन्नसमुदायहरूमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि कार्यदलहरू गठन गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- वडामा विपद् प्रभावित क्षेत्रमा खोज, उद्धार, राहत तथा प्रतिकार्यको व्यवस्था मिलाउने ।
- वडा तथा समुदायको विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलता सम्बन्धी आवश्यक निर्देशिका तथा कार्यविधी तयार गर्ने ।
- वडा तथा समुदायको प्रकोप तथा जलवायुजन्य जोखिम नक्सांकन गर्ने । वडामा विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलता सम्बन्धी जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धिका कार्य गर्ने ।

नोट: माथिका बुँदाहरूमा गाँउपालिकाको विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी विधेयक अनुसार संसोधन गर्न सकिने छ ।

अनुसुची ४ - प्रकोप र वारीगाँउको बस्ती - घटना अध्ययन

मर्स्याडदी गाँउपालिकाको वडा नं ७ को डादीबजार करिब ६० घरहरूको बस्ती रहेको छ । आफ्नो नाममा एकधुरी जमिनसमेत नरहेको यो बस्तीका मानिसहरूको जीवनयापन अरुको खेतमा सिजन अनुसारको काम गरेर नै वित्ने गर्दछ । केहीले बजारमा गएर ज्याला मजदुरीको काम गर्दछन्, केहीले साहुको जमिनमा अधियाँ र ठेक्कामा आफैँनै उब्जनी गर्दै आएका छन् । डुबान, कटान र रोगव्याधीले बालीनालीमा क्षति पुगेपनि साहुलाई बुझाउँनुपर्ने बाली बुझाउनै पर्ने स्थिति व्यहोर्दै आएको छन् यहाँका बासिन्दाले । यो वर्ष बुझाउन सकिएन भने अर्को वर्ष भएपनि बुझाउनै पर्छ नत्र साहुले हाम्रो उठीबास लगाउँछ, सुकुम्बासी टोलका राम सदाले बताए ।

सामाजिक संघसंस्था, राजनीतिक संघसंस्था, राजनीतिक पार्टी सबैमा यहाँका बासिन्दाको पहुँचहिनता रहेको छ । त्यस्तै शैक्षिक रूपमा आजसम्म एस.एल.सी पास गर्ने यो बस्तीमा कोही पनि रहेका छैनन् । नेताहरूलाई भोट हालेर हामीले जिताइदियोँ, न हामीलाई जमिन दिलायो, न रोजगारी, न कुनै पेशा व्यवसाय सबै उनीहरूले मात्रै खाए आक्रोस मिश्रित स्वरमा सुकुम्बासी टोलका सबैले आफ्नो दुखेसो पोख्छन् ।

कोरोना भाइरसको माहामारीमा यही बस्ती बढी प्रताडित भयो । ज्याल मजदुरीको काम ठप्प भयो । फौजी किराले सताउँदा उस्तै सास्ती खेप्यो । वर्षनी पहिरोले यही बस्तीलाई पिरोल्दै आएको छ । हावाहुरी आउँदा बस्ती नै उडाउलाजस्तो हुन्छ । शीतलहरको बेला खाना र नानाको उस्तै समस्या यही बस्तीमा पर्दै आएको छ । प्रकोपसंग जुद्धने क्षमता सबैभन्दा कमजोर भएको यस बस्ती, सबैको दयाको पात्र त बनेको छ तर, विकास अवसर, रोजगारी, सार्वजनिक सेवासुविधा भने छैन । सरकारले तत्कालै जमिन दिन नसके पनि व्यवस्थित अस्थायी बसोबास बसालिदिएर सहयोग पुरइदिए हुन्थ्यो एकै स्वरमा उनीहरू सुनाउँछन् । अव्यवस्थित बसोबास, भूमिहिनता, बेरोजगारी, जातीय उचनीच, औपचारिक शिक्षाको कमि र वर्षनी निम्तिने प्रकोपले यहाँको दैन्यदिन्य जनजीवनलाई भन्ने कष्टकर बनाउँदै लगेको छ । विपद् न्यूनिकरण र रोगथाम सम्बन्धी कार्यक्रम आजसम्म आफ्नो बस्तीको कार्यान्वयनमा नआइपुगेको उनीहरू गुनासो गर्दछन् ।

सन्दर्भ सामाग्रीहरु:

- नेपाल सरकार (२०७६), जलवायु परिवर्तन नीति
- विपद जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४
- विपद जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली २०७६
- स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७४
- केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग (२०६८), राष्ट्रिय जनगणना
- केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग (२०७८), राष्ट्रिय जनगणनाको प्रारम्भिक नतिजा
- मस्यौडदी गाँउपालिकाको प्रथम आवधिक विकास योजना (२०७८-२०८२)
- संकटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण प्रतिवेदन (२०७७)
- विपद जोखिम न्युनिकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०७५,
- जोखिमयुक्त वस्ती स्थानान्तरण तथा एकिकृत वस्ती विकास सम्बन्धी कार्यविधि २०७५,

.....धन्यवाद.....